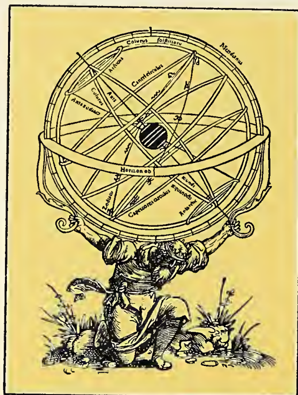


l. V, pag. 411.—



Raphaelis Regii epistolæ Plynii: qua libri naturalis histo/riæ Tito Vespasiano dedicantur: enarrationes.

Eiusdem de q̃tuor Persii locis: uno Valerii maximi: duo/bus Tullii de officiis: ac tribus oratoriis q̃stiõibus disputatio:

Eiusdem de quibusdam Quintiliani locis cum quodam Calfurnio dialogus.

Eiusdem loci cuiusdam Quintiliani ac eius Ciceronis ad Atticum epistolæ: cuius initium est: Epistolam hanc cõuicio efflagitarunt codicilli tui: enarratio.

RAPHAEL REGIVS DOMINICO GRIMANNO PATRICIO VENETO EQ. VITI SPLENDIDISSIMO SENATORIQVE SAPIENTISSIMO SALVTEM.



Vm inter loquēdum de quorūdā expositionibus in illam Plynii maioris elegantem acutissimāq; epistolam: mentionem fecissemus: sane q̄ familiariter a me petiisti: ut epistolā ipām ego quoq; tibi breuiter enarrarē. Id uero tūc me recepi eē facturū magis q̄dē ne qcq̄ tibi denegare uiderer: q̄ quod ulla re cuiusq̄ enucleatione indigere cēserē. Sic.n. a teneris usq; unguiculis fuisti institutus: ut non solum acutissima philosophorum dogmata pulcherrime calleas: sed præstantia aliorum quoq; auctorum scripta facile percipias. Quid.n. elegantiæ latinæ in primis peritus nō intelligat: cui abstrusa cognituq; difficillima Aristotelis sensa fuerint p̄cepta? Quod si de quoq̄ epistolæ illius loco fortasse dubitas: expositionum uarietatem in causa esse facile contenderim. Adeo nanq; inconstantes quidam in illa exponenda deprahend[illegible]ur: ut per q̄ difficile sit iudicatu: plus ne conferant an magis noceant plinianæ eloquentiæ studiosis. Nos uero susceptam prouinciam ita sumus executi: ut q̄ ab aliis recte sunt exposita approbentur, quæ minus bene dicta refutentur. Tu an recte in plerisq; difficilioribus locis a communi fere expositione dissentiam: si nostra cum aliorū scriptis cōtuleris pulcherrimæ diiudicabis. Vale eximium studiorum decus. Paduæ pridiæ nonas martias. Mcccclxxxx.

IN PLINII MAIORIS EPISTOLAM AD TITVM VESPASIANVM RAPHAELIS REGII ENARRATIONES.

N operis huius inscriptione Plynius Aristotelem imitatus esse uidetur. Vt.n.ille quinquaginta de animalibus uolumina historias animalium íscripsit: sic plynius de rerum natura libros: naturalem historiã nuncupauit: quod in eis rerum natura describatur atq; enarret. Historia nãq; enarratio expositioq; transfertur. Hac epistola uero primum Tito Vespasiani filio: qui una cum patre imperabat: summa cum ueneratione opus dedicat. Deinde quibus de rebus tractet: exponit. Tum quot ex auctoribus uoluminĩbusq; ea sumpserit: de quibus scribit: cõmemorat. Quarto loco inscriptionis causam assignat: ac uanas obtrectatorum calũnias uituperat. Libros naturalis historiæ. Attentum simul & beniuolum reddit imperatorem: cum & nouum opus se ait expositurum: & ipsum iucundissimum appellat. Translatione uero a gregibus sumpta primus hic sensus commendatur. Fœtura nãq; id propriæ tempus dicitur quo pecudũ greges parere consueuerunt. Sit.n.hæc tui præfatio uerissima dũ maximo consenescit in patre. Mouit nuper mihi risum nebulo quidam omnium uanissimus: qui cũ in Gymnasio patauĩno acutissimam hanc epistolam explicare uellet: asseruit nõ maximo sed maxime: ut sit uocãdi casus: esse legendum: suæq; opinionis rationem in quorũdam auctoritatem retulit: qui dicerent: dum hæc præfatio: maxime imperator: consenescit in patre. Qua quidem corruptione quid ineptius? quid insulsius? Quid a Plynii elegãtia magis alienum excogitari potest? Quis.n.unq̃ legit non dico apud Plynium: quo nihil candidius inuenitur: sed apud quenq̃ latinum eiusmodi genus locutionis? Sed nos ineptiis istiusmodi neglectis sic accipiamus. ut & patri & filio præfatio ea atq; appelatio cõuenire a Plynio dicatur. Nam Titus ita se participem imperii gessit ut uiuenti tamen patri omnia cõcederet. Titum igitur Plynius uerissime

dignum ea præfatione ait quæ iam in maximo ac præstatissi/ mo patre consenescere cœpit: perinde ac si diceret. Tu nõ mi/ nus iucundissimus imperator es appellandus q̃ maximus pa/ ter tuus: qui iã senior est effectus. Nãq; tu solebas. Causam assignat cur Tito hos libros nuncupare dicareq; constituerit: quos iccirco nugas uocat ne in odium inuidiãq; incidat. Om/ nis. n. sui iactatio: ut Fabius inquit: odiosa esse solet. Simul ut hac extenuatione beniuolentiam aucupetur. Totus uero hic sensus de primo Catulli epigrammate: ut ipse quoq; Plynius testatur: est sumptus. Infert. n. Vt obiicere moliar Catullum conterraneum meum. Hoc uero ad illud refertur: quod se li/ centiore epistola dixit usurum. Nam & integrum Catulli car men usurpat: & uerbo minus oratorio utitur. Conterraneum .n. castrense uerbum esse uidetur. Hinc autem quidam colli gunt Plynium: ut Catullus: fuisse ueronensem ignorantes cõ/ terraneum non tam idem territorium q̃ eandem respicere re gionem. Cum uero & Suetonius & Hieronymus & deniq; pri/ sci omnes illum nouocomensem fuisse dicant: conterraneum eiusdem regionis accipiamus: cum præsertim se Plynius fere Romanum profiteatur. Agnoscis & hoc castrense uerbum. Amb[illegible]nt hoc loco quidam neq; determinare sciũt: quodnã sit illud castrẽse uerbum. Cum. n. quidam e doctis dicant ad Imperatorem referri debere: quod in castris imperator Titus fuerit salutatus Quidam uero conterraneũ castrense uerbũ esse affirment: quod eo milites fere in castris uterentur: insul si isti: qui se primos mundi homines esse iactant: utrãq; inter exponendum referunt opinionem. Itaq; auditorum mentes implicant: ut quid certi sequãtur: nihil penitus habeant. Ego ne istos imitari uidear: existimo conterraneum castrense uer/ bum esse: quod eo milites in castris frequentissime uterẽtur. In rarissimo nãq; usu id uerbum urbanis fuisse illud est argu mento: quod eo perq̃ raro utuntur scriptores. Significat autẽ Plynius se licentiosius uerbo castrensi ac minus orarorio uti. Subiicit. n. Agnoscis & hoc castrense uerbum. Ac si diceret. Nõ solum Catulli carmen epistolæ huic niserere audeo: sed uerbum etiam castrense ac minus oratorium. Quare agnoscis

hoc loco nõ admittis: sed cognoscis significare uidetur. Qui uero putant imperatorẽ esse uerbum castrense: qđ Titus in castris imperator fuit salutatus: ii mihi quid dicãt: pa℞ attendere uident. Nã si anteq̃ Titus appellatus esset imperator: hoc nomen in usu non fuisset: nõ dico: militũ sed urbano℞ & quidem orato℞: facile uerbum castrẽse imperator uideri posset. Cũ uero apud priscos in frequẽtissimo orato℞ fuerit usu: nõ uideo: cur imperator uerbum castrẽse putari debeat. Quid? qđ illud pronomen hoc eleganter ad propinquiora: inepte ac minus latine ad lõginqora solet referri? Quare castrẽse uerbũ non imperator sed conterraneum mihi esse uidetur. Ille. n. ut scis. Hic quoq; uacillãt isti: qui se prima Italiæ lumina esse iactant. Ille. n. ꝓnomen uel ad Catullum uel ad Vespasianũ patrem referi debere aiunt. Et ad catullũ quidem: qđ in eo uersu: Meas esse aliquid putare nugas: breui syllaba pro longa Catullus fuerit usus. Sicq; & uernaculos pro ciuibus ueronẽsibus accipiũt: & illud famulis expũgẽdũ putãt. Ad Vespasianũ uero: qđ maximus malebat appellari Vespasianus q̃ iucũdissimus. Maximũ uero nomẽ duriusculum eẽ. Ac istæ quidẽ ineptiæ nup ab ĩsulsissimo quodã nebulone ĩ academia patauina dissemiatæ fuere. Vt. n. omittã: qđ nihil c[illegible] expositionis in medium adduxit: hoc sane ꝓnomen ille neq; ad Catullũ neq; ad Vespasianum patrẽ põt referri. Et ad Catullũ quidem nõ est referẽdũ: qđ tunc ꝑmutari syllabæ nõ dicũtur cum breuis ꝓ lõga: uel cõtra lõga pro breui ponit. sed cũ aut littera adiicit. aut detrahitur: aut trãsponitur: ut siquis p̃culã ꝓ pgula: ut testatur Fabius: diceret. Quare tãetsi Catullus interim breui pro lõga: uel cõtra sit usus: minime tamẽ idcirco cuiusq̃ dictõis syllabas mutasse ẽ iudicãdus. Ad Vespasianum uero patrẽ nõ posse referri ne refellẽdum qdem uidet: qñ nullus sensus: nisi ineptissimus atq; insulsissimus: si istiusmodi admittatur relatio: elici possit. Quo nãq; picto duriusculũ se fecit Vespasianus? Nẽpe aiunt quia maximus maluit appelari q̃ iucũdissimus. Esto: quãuis nulla historia nitantur Quid duritiei asperitatisue est ĩ hoc nomine maximus? Profecto nihil plus: q̃ in illo iucũdissimus: Quid? qđ isto modo

nõ syllabæ:sed nomina ipsa integra commutaretur? Quod si satis superq; ostendimus nihil ista cõmentatõe isulsius ma gisq; a Plynii acuminibus esse alienum: reliquum est: ut qd ipsi sentiamus: aperire non dubitemus. Ille igitur pronomẽ mihi hoc loco non referre: sed idicare uidetur. Nam frequẽter hoc pronomen ille citra ullum nomen ullãq; relationem cum huiusmodi adiectõibus. Vt scis: ut nõ Ignoras. Scis quẽ dico: absolute ponitur: pro eo qui sit notissimus & ei q scribit: & cui scribitur. Immo uero nũq̃ cum illis additamentis a quopiam erudito relatiue usurpatur. Quẽdam igitur & sibi & Tito pulcherrime notum inuit Plynius: q se permutatis cuiusdam nominis syllabis duriusculum fecerat: q̃ uolebat iudicari a uernaculis & seruis Titi ac famulis. Quisnam uero hic fuerit: aut quo i uerbo priores litteras immutauerit: nec Plynius ipse aperit: nec qsq̃ alius. quod sciam: litterarum monumẽtis cõmendauit. Quod uero qdam aiunt huius nois imperator priores syllabas i sotadico carmine a quodam fuisse mutatas mihi non probatur. Neq; .n. syllabæ sed dictõum ordo duntaxat in sotadicis carminibus immutatur: ut ex illo Francisci Philelphi ad Pium pontificem maximum carmine aperte patet.

Laus tua: nõ tua fraus. Virtus non copia rex:
Scandere te fecit hoc decus eximium.

Si enim retro legatur: sotadicum fiet: ac uerbo℞ ordo solum nõ etiam sylaba℞ imutabitur. i.

Eximium decus hoc fecit te scãdere re℞
Copia: nõ uirtus: fraus tua: nõ tua laus.

Neque tamen inficias eo illud in sotadico quoque carmine fieri potuisse: ut quis durior esset. Sed non magis in eo q̃ in alio carminis genere. Innuit autem Plinius se idcirco uerbis castrensibus uulgaribusque uti: ne durior obscuriorque uideatur: ut ille qui permutatis prioribus syllabis duriusculum se fecit: q̃ ulebat existimari a uernaculis Titi & famulis. Qui uero nuper i academia iactauit uernaculos p ciuibus ueronẽsibus accipiendos: is de tam p̃clara nrbe ma

se meretur:cuius ciues uernas ac seruos esse aut. Simul ut hac mea petulantia. Hæc est secunda dedicationis causa. Idcirco nanq; se hos libros Tito dedicasse ait:ut in quædam acta exeat. Quæ nanq; principibus scribuntur:ea enim actorum publicorum habere uidentur. Sed hic quoq; locus uarie & legitur & exponitur. Quidam enim exeam legunt:exponuntq; ut aliquid de tuis laudibus scribam. Quidam uero exeat ad petulantiam referentes:atq; hæc pro hac scribendũ esse putantes. Exponunt enim sic:ut hæc mea petulãtia aliquid de tuis rebus gestis dicã. Ista uero mihi sane q̃ procul a uero sensu esse uidetur. Neq; enim exire in acta aut laudare aut de gestis alicuius scribere significat:non magis q̃ aut uitupare aut fabulas scribere. Illud uero Fabii & Persii:quorum auctoritate nituntur:manifeste ad compositionem refertur. Siquid tamen aptius exit apud Persium. Hoc est aptius componitur. Quæ enim concinne scribuntur: ea ex ore apte exire uidentur. In acta uero exire:ut dixi:est actorum publicorum auctoritatem adipisci. Exeant præterea mihi legẽdum uidetur: ut libri in quadam acta exire intelligantur; quãuis non inficier exeat quoq; legi posse:dum ad opus non ad petulan[illegible] referatur. Quare non quemadmodum isti putant:est [illegible]cipiendum. Sed per inde ac si diceret Plynius:se hac quoq; causa impulsum:ut libros naturalis historiæ Tito dicaret:ut id petulantia ac temeritate sua fieret quod in alia procaci ac petulanti epistola sua factum non esse questus erat Titus:ut in quædã acta publica exirent ac referrentur indeq; Titi laudes ab omnibus cognoscerentur. Acta enim forensia:ut publica: omnibus patent ab omnibusq; legi possunt. Sciantq; omnes q̃ ex æquo tecum uiuit imperium. Hoc ex historia sumptum esse uidetur. Nam ut tranquillus narrat. Posteaquam a Hierosolimarum expugnatione rediit Titus: nunquam destitit participem atque tutorem imperii agere. Triumphauit cum patre unaque censuram gessit: eidem collega & in tribunatia potestate: & in in septem consulatibus fuit; Sed hic quoq; locus uarie legitur. Quidam enim triumphalis & cẽsorius

tu'sextũq; consul: legunt. Quidam uero Triũphale & corsori/um ius exeasq; consul. Cum uero uno dũtaxat modo scripse/rit Plynius: eorum alteros decipi necesse est. Ac mihi qdem prior scriptura rectissima uidetur: ut legatur Triũphalis & corsori us tu sextũq; consul. Sic nãq; & sensus est pspicuus. & oratio co/heret: si es uerbũ: quod frequẽter cũ elegantia prætermittitur subintelligat. Nec me mouet quod qdam dicunt. Titum se/pties cõsulem fuisse: cum Plynius ei forsitã hoc opus dicaue/rit sextum gerẽti cõsulatum. Illo ego magis adducor: ut sic le/gam: quod ius triũphale ac cẽsorium nõ ita eleganter: ut impe rium uiuere dicitur. Idem præterea uerbum exeo intra duos sensus repetitum ab elegantia Plynii uidetur alienum. Transi/tus quoq; ille a re ad psonam mihi parum uidet esse concinnus. Quare sic mihi: ut dixi: uidetur esse legẽdum: ut intelligatur Plynius exponere: quo nam pacto ĩperium ex æquo cum Tito uiuat. Qui. n. triũphant: qui cẽsuram: cõsulatum: tribunatum prætorii præfecturam gerunt: cum iis ĩperium Viuere merito dicitur. Et quod his nobilius fecisti. Hoc quoq; de historia ẽ sumptum. Nam ut idem Trãqllus refert: præfecturam quoq; præto[illegible] Titus suscepit nunq̃ ad id tempus nisi ab eqtate Ro/mano [illegible]ministratam. Hoc est ergo quod Plynius inquit: nobi/lius fecisti. Præstãtes nãq; dignitate uiri illustriores efficiunt: quos gerunt magistratus. His aũt ablatiuus nõ ad illud cõpara tiuum nobilius mihi referẽdum uidet sed cãm potius signifi/care: ut intelligamus præfecturã Prætorii nobiliorem a Tito q̃ antea fuerat: effectam illis honoribus: quos pridem gesserat Titus: hoc ẽ triũpho: censura: cõsulatu. tribunatu. Præfectus autẽ Prætorii eum apud imperatorem optinet locum: quẽ tri bunus celerum apud reges & magister eqtum apud dictatores habebant. Omniaq; hæc reip. hic distinguendum esse ne ad/monitione qdem mihi dignum esse uideretur: nisi a quibus/dam hic sensus cum sequenti confunderetur. Prestas autẽ uer/bum est subaudiendum. Et nobis qdem qualis in contuber/nio? fuisti subintelligatur. Cum Tito nãq; Plynius militauit. Est autem ita cum interrogatione & quadam admiratione le/gendum: ut intelligamus Titum humanissimum benignissi

mũq; in contubernio fuisse: id quod facile quæ seqnũtur: de
clarant. Itaq; cum cæteris. Cum igitur inquit omnia ea quæ
enumerata sunt ornamenta: aliis pateant atq; aperta sint: & an
te oculos uersentur: cum te Venerãtur: nobis sola superest au
dacia: ut te familiarius colamus. Quod quidem inquit tibi ĩ-
putabis. ac si diceret humanitate tua fretus te colere familia-
rius audeo. Quãuis autem ego sim in culpa: tua tamen est in
causa facilitas. Perfricui faciem nec quicq̃ profeci. Ne auda
ciam quidem sibi ad Titum familiarius colendum superesse
inde colligit: quod cum pudorem deponere conatus sit: fron
tem perfricando impudentemq; reddendo: nihil tamen pro-
fecerit: cum alia iua Titus ipse ĩgens præstantissimusq; occur
rat: ac etiã lõgius ipm facibus & luminibus ĩgenii & eloquẽtia
sũmoueat: absq; repellat. Facibus autẽ. s. littera de medio ex
puncta ẽ legẽdum. Est. n. a magnis fulgoribus: quos acies ocu
lorum pferre nõ põt: trãslatio sumpta. Faces uero ĩgenii eloquẽ
tiam ĩtelligit: quæ & lumẽ ĩgenii a fabio in præfatione primi
libri de ĩstitutione oratoria dicitur. Id quod e Ciceronis Bru
to sumptum esse uidetur. Vt enim hoĩs decus inquit ingeni-
um: Sic ĩgenii ipsius lumẽ eloquẽtia. Vnde ẽt subi[illegible] Plyni
us. Fulgerat in nullo unq̃ uerius dicta uis eloquẽti[illegible]ibuni-
tiæ potestatis facundia. Tribunos nãq; plurimum ualere elo-
quẽtia oportebat. Vt qbus sæpenumero ad populum haben
de orõnes forẽt. Ea uero attribuit Tito Plynius: quæ fuisse in
Pericle antiq comici Eupolis & Aristophanes uel cũ eum re-
phendunt: fatent̃. Cum. n. Atheniẽsibus orõnem hẽbat: tona
re ac fulgurare uidebat̃. Quando tu ore p̃ris laudes tonas?
Quãto legẽdum esse q non uidet: Plynii libris frustra ĩcum-
bit. Queadmodum fratrẽ quoq; imitareris excogitasti. Do
micianũ ĩtelligit Titi fratrẽ natu minorem: quẽ pœtices car-
minumq; scribẽdorum studiosum fuisse cõstat. Cum hãc ope-
rã cõdicerẽ nõ eras in in hoc albo. hoc ẽ. Cum hos libros scri-
bere destinarẽ: te iudicẽ nõ faciebã Metaphora aũt sumpta ẽ
a iudicibus forẽsibus: quorum noĩa in albo scribebant̃: quo ab
oĩbus legi possent. Cõdicere uero: ẽ denunciare: & condictio
apud iuricsonsultos actionis est nomen. Album autem tabula

erat de albata:in qua & noïa iudicum & edicta prætorum ali
orũq; magistratuum scribebãtur. Vnde apud iuris cõsultos
ii graui pœna puniendi censentur:q prætoris album corru-
pissent. Præterea est quedam publica ẽt eruditoꝝ reiectio.
Alia rõ:qua si libros Tito non dicasset:uti potuisset. Est autẽ
hæc quæq; translatio a iudicibus sumpta:q cum suspecti sũt
reiici proprie dicunt. Extra omnem ĩgenii aleã positus. hoc
est extra omne temerarium de ĩgenio iudicium periculumq;
cõstitutus. Alea nãq; fortunæ est temeritas:quæ maxime in lu
dis spectatur. Et quod miremur per aduocatum defendit.
Cũ Cicero aduocatorum fuerit præstãtissimus:quis nõ mire
tur:si alterius patrocinio ĩdigere uideat? Hæc aũt lucilii uer
ba qbus nimiũ docti reiiciũt:Cicero ĩlibris d' rep. usurpauit.
Hæc doctissimiũ psiũ legere nolo. Qui primus cõdidit stili
nasũ. Multi d stili naso uaria dixerũt:sed pauci admodũ q sit
stila nasus:recte hactenus exposuerĩt. Alii nãq; dñt stili nasum
subdolã eẽ pũctiõis repræhẽsiõisq; irrisionẽ. Alii stili acrimo
niã. acerbitatẽ. dicacitatẽ:q̃ ĩ satyrus usus est Lucilius:stili na
sũ eẽ cõtẽdũt. Insulsi uero qdã rephẽdẽdi ac Satyræ acrioniã
stili nasum esse blatrerant. Cæterum: ut nihil istoꝝ recte asse
ritur... fortasse id quod mihi uidetur:est uerissimũ:cõpo-
sitionis irrisionem repræhensioneq; stili nasum a Plynio di-
ci. Nam Lucilius nõ hoium modo uitia est insectatus: Verũ
ineptas quæq; scriptoꝝ cõpositiones:ut Cicero Fabiusq; testã
tur:irrisit atq; repræhẽdit:quem Persuis imitatus mollia la
sciuaq; sui tẽporis pœtaꝝ carmina in prima Satyra deridet.
Hinc. n. illa sunt:Claudere sic didicit uersum Berecinthius
Atys. Toruamimallonesis ĩplerunt cornua bombis: & pleraq;
alia. Cũ uero Lucilius primus omnium cœperit alioꝝ irride
re stilum atq; compositionem: mirandum est; cur quenq̃ ab
operis sui lectione reiecerit:Quo qdem argumento a maiori
sumpto colligit Plynius. Se honestiore de causa aliquem iu-
dicem reiicere posse. Hoc est. n. quod inqt. Quanto nos cau
satius ab aliquo iudice defendimur? Hoc est. Quãto nos ho
nestius aliquem iudicem a ferenda de ope nostro sententia re
pellimus? Nam ab aliquo iudice se defendere:significat ali-
quem iudicem reiicere. Ad tollendam uero ambiguitatẽ mi

hi magis placeret: si in actiua uoce defendimus: legeretur.
Sed hæc mihi nunc patrocinia ademi nuncupatione: hoc est dedicatione. Cum enim hos Tito dicauerit libros Plynius: uidetur ipsum iudicem elegisse: sicq; nullum sibi ius ipsius reiiciendi reliquisse. Cum apud Catonem illum ambitus hostem. Plurimum interesse sortiatur aliqs iudicem an eligat: duobus probat Exemplis: & candidatorum quorūdam: qui Catonem ambitus hostem sibi iudicem elegerunt: & Scipionis Asiatici: qui ad collegium tribunorum prouocauit. Nam senatus Catone suadente quod populū Romanum largitionibus corruptum uideret: decreuit: ut qui designati forent magistratus: subire iudicium cogerentur: quāuis nullos haberent accusatores. Quod quidem etsi ægre tulissent: & q magistratus ambibāt: & plebs largationibus assueta: candidati tamen duodecim milia dragmarum in unum contulerunt sponsione facta: ut qui largitionem fecisse foret depræhensus: argentum amitteret. Arbitrum autem elegerūt Catonem ac eam pecuniam apud eum deponere statuerūt. Sed Cato pecunia reiecta uades accepit: ac quendam ex candidatis cōtra sponsionem fecisse cōuictum pecunia mulctauit: L. uero Scipio Asiaticus Africani frater ob prædam belli cont[illegible] ntiochum regem gesti male diuisam damnatus: cum prædes non daret: a Caio Minutio Augurimo Tribuno plebis ī carcerem duci iussus ad reliquos tribunos prouocauit. Cum uero alii intercedere nollent: Sempronius Gracchus: qui ex professo Scipionibus erat inimicus: cum iurasset se nondum cum Scipionibus ipsis in gratiam rediisse: illū a collegæ uiolētia prohibuit: quod diceret indignum esse & a maiestate populi Romani alienum eum: cuius ductu hostium duces in carcem cōiecti fuissent: eodem ipsum deerudi. Vnde prouocatio appellatur. Qui ad aliquem prouocat: is eum eligere ac summum causę suæ iudicem constituere uidetur. Merito igitur inde prouocatio fuit appellata: ut alieni auxilii iudiciiq; imploratio. Prouocare nanq; est porro & longe uocare ac alterius opem inuocare. Hoc autem uerbum eleganter accusatiuo cū ad præpositione copulaẜ: quis appellare in eadē significatiōe citra præpositionē accusatiuū exposcat. Te qdē ī excel

fissimo. Et Titum laudibus efferendo: & opus suum extenuando Plynius maximā sibi conciliat beniuolētiam. Et mola tantū salsa litāt, hoc est: deos sibi ꝓpitios reddūt. Mola uero far erat tostū sale aspersum: quo in sacrificiis prisci utebātur.

Aut casus mirabiles. Quidā inepte ac potius imperite miserabiles legūt: cum eloquētia nō solū in miserabilibus: sed in atrocibus quoq; casibus ostentari possit. Quare mirabiles omnino mihi legēdū uidetur. Cū honoris prefatione ponēdis. Honoris præfatōem uocat Plinius huiusmodi uerboꝝ lenimāta. Vt ita dicam: ut hoc uerbo utar. Quod uulgus appellat: permittatur mihi sic dicēr similiaq; nō autem: sit honor auribus uestris: ut quidam putāt. Præterea iter ē nō trita auctoribus uia. Elegāter attentum reddit imperatorem cū noua minimeq; trita uia sibi iter esse dicat. Iam oīa attingenda quæ græci idiopedias uocāt. Quidam εγκυκλο παιδιας minus recte: ut ego quidē sentio: legūt: ut intelligamus circularem eruditionē & disciplinam: quem disciplinaꝝ orbem Fabius uocat. Sed de circulari disciplīa Plynius hoc loco sentire nō uidetur. Eam nāq; iam tum ab adolescētia perceptam ab illo fuisse maxime uerisimile est: cum Fabius scribat: eū disciplinaꝝ orbem futuro oratori perq̄ necessarium esse. & nemo præstās esse doctrina possit: nisi oēs disciplinas percurrat. Idiopædias igitur hoc est proprias uniuscuiusq; eruditiones mihi legēdum uidetur. Innuit.n. sibi opiniones singuloꝝ de iis rebus: quas scripsit: fuisse attigēdas: ut de cœli æternitate Aristotelis atq; Platonis & alioꝝ: qui de mundo scripserūt.

Quoniam ut ait domitius Piso thesauros eē oportet nō libros. Pulchrum elegāsq; Pisonis dictum. Thesauri nāq; sunt preciosi. Libri uero hoc est arborum cortices nullius pretii.

Vigītimilia reꝝ. Finitus ē & certus nūerus mie ꝓ īfinito positus: ut qdā putāt. Neq;.n. ē poeta Plynius: ut certū definitūq; nūeꝝ ꝓ īfinito pōat: q̄uis poeticis īterdū figuris utat̄. Succisiuis tēpibus ista curāus. Succisiua tpa dñr: q̄ negociis succidūt̄ atq; subtraūt̄. Mussitāus: murmurāus & nobiscū secreto loqmur. Nec fiducia opis hæc ē sed dicatura: Corrupte qdē sic legitur hic locus eoꝝ temeritate: qui facile suas opiniones

priscis exemplaribus anteponũt. Cũ.n.ueteribus in libris sic scriptum iueniatur. Hec fiducia est operis.hæc est indicatura. Isti parum Plynii acumina percipientes putantesq; nomen illud idicatura nihil sensui conuenire: totum hũc locum deprauarunt:& uerba immutantes:& illam sed copulam ex cõmodo suo ascribentes: cum sensus exigat ut indicatura legatur:& nihil illius copulæ sed indigeat. Quare ut in uetustis est codicibus: ita legatur. Hæc fiducia est operis. hæc est indicatura. Vt sit sensus. Fiducia & pretium nostri operis in eo solo consistit: quod ad te scribimus. Hoc uero pulchra ratione comprobatur. Multa inquit alioqui uilia idcirco præciosa uidentur: quod templis sunt dicata. Indicatura autem præcium significare aperte ex ultimo naturalis historiæ libro colligi potest. Sic enim ibi inquit Plynius. Neq; est hodie murrini alterius præstantior indicatura. Quod si ut isti deprauarunt: legatur: nullus penitus erit sensus. Quid.n. non erit fiducia operis? Quid erit dicatura? profecto nihil: cum aliud uerbum nõ sit ascriptum. Nos quidem omnes patrem te fratremq; diximus. Gesta inquit & Vespasiani patris & tua & Domitiani fratris mihi sunt celebrata in ea historia: quam de nostris scripsi temporibus. Vnũ autem & triginta libros historiarum a Plynio fuisse scriptos ex epistola iunioris Plynii notũ est. A fine Aufidi Bassi. Hic quoq; Bassus historiam scripsit: a cuius fine scribere Plynius cœpit. Vbi sit quæres. Quæ relatiuum incuria librariorum ascriptum eradendum esse ne admonitiõe quidem est dignum. Iampridem pacta sancitur. Quidam ita legunt: ut per acta duo sint uerba exponũtq;: quæ iampridem cõfirmatur per res nostras gestas: hoc est: uera esse comprobatur. Mihi peracta participium esse uidetur: hoc est completa & finita. Vt intelligamus iampridem editam ab omnibus approbari. Illud certe iam pridem aduerbiũ præteritum tempus exposcit. Et alioqui statutum erat. Nisi inquit gestorum uestrorum rõnem habuissem decreueram hæredi mandare illam historiam emittendam: ne uiderer ambitioni & gloriæ uiuus studuisse. Proinde uero occupãtibus locũ. Quanto sit animi candore Plynius: facile hinc

colligi pōt. Se nāq; & iis fauere inquit: q locum occupāt: & an teq̄ uita fungātur: opera edūt; & iis q post se futuri sunt: quis eos non ignoret secum q̄dam cum æmulatione decertaturos Vt ipse cum prioribus fecit. Huius uero animi ab omni inuidia liberi signum esse ait: quod noīa eorum: qui primi aucto res rerum de qbus scribit: fuere: suis libris præposuit. Scito: n. cōferētem me acutores. Quorūdam impudentiam malignitatēq; damnat: qui cum essent iuratissimi hoc est iurisiurādi uiculo cum ueteribus cōiuncti ipsisq; proximi: quæ tn̄ ab illis fuere prius excogitata: sibi ita ascripserūt: ut nullā priorum auctorum fecerint mētionem: perinde ac si ipsi primi inuētores fuissent. Iuratissimos aūt & proximos alii aliter exponunt. Quidam. n. iuratissimos litteratos accipiūt: & quasi iureiurādo doctissimos affirmatos. Proximos uero eos intelligunt: qui pp doctrinam proximi sunt fame. Alii adiuratissimis legunt sicq; exponūt. Adiurati cuius superlatiuo utitur Plynius: ii dicuntur qui uinculo quodam amicicie quasi sacramento astricti sunt. Hi ab aliis deuoti dicuntur. Adiuratissimis igitur id est coniūctissimis. Mihi ut de istis diiudicē opin[illegible]bus: posterior hæc expositio magis ad Plynii sēsum acce[illegible]e uidetur: tametsi ab iuratissimis existimē esse legendum. Neq;. n. iuratus ulla rōne litteratū significare uidetur cum iuratus proprie qui iurauit dicatur. Neq; proximi ꝓ iis qui propius sunt famæ & celeberrimis accipiuntur. Sic autē mihi exponendum uidetur. Vt dicat Plynius ueteres aduerbum transcriptos ab iuratissimis & proximis. Hoc est ab iis: qui deditissimi maximeq; propinqui ipsis ueteribus essent Quo. n. qs alicuius ē studiosior atq; familiarior: eo magis rōnē ipsius nominis hr̄e debet. Quinā uero illi fuerint: nec Plynius ipē tradit: nec nos facile ꝑcipere possumus: cum priscoꝝ opera pauca admodum extent. Magis aūt de græcis q̄ de latinis Plynium sentire: exempla quæ subiiciuntur: aperte declarāt. Vergilius. n. ita imitatus est Theocritum in bucolicis Hesiodum in georgicis & Homeꝝ in æneide: Vt aptissime cum illis certasse uideatur. Cicero etiā quos sequatur: manifeste profitetur. Cum præsertim sors fiat ex usura. Qui ex mu-

tuarum pecuniarum uſu lucrantur:ii ex uſura ſortē facere
dicuntur. Vſura nāq; frequenter pro uſu ponitur. Hac autem
metaphora ab iis qui mutuo pecunias accipiunt ſumpta: Ply-
nius ſignificat eos ſibi male conſulere:q ab aliis accipientes:q̄
ut ſua ſcribunt:malunt uideri furati q̄ imitati eſſe:cum præ-
ſertim ex uſu alienoꝝ dictoꝝ propria ſibi opera cōficere poſ
ſint. Inſcriptionis apud græcos mira eſt felicitas. Aſſignatu
rus ſuæ inſcriptionis ratōem Plynius:prius græcorum quorū
dam uanitatem irridet:quibus cū ſit maxima lepidaꝗ; inſcri-
ptionum copia: illis tamen abutuntur: cum ea quæ in operi-
bus continentur:minime inſcriptionibus reſpōdeant. Vt qui
cerion hoc eſt fauum inſcripſere:perinde ac ſi opus illud ita
omni ſuauitate ſit refertum:ut melle fauus. κηριον nāq; fa-
uus interpratatur. Alii κερασ αμαλθειασ:hoc eſt cornu
Amaltheæ capræ quæ Iouem nutriſſe dicitur. Eius uero cor-
nu rebus oīs generis affatiꝫ repleto Copia dea uti dicitur:dū
aut agris fertilitatem immittit:aut hoīum alicui diuitias ſi-
ne mō largitur. Qui ergo opus κερασ αμαλθειασ inſcri
bit:in illo oīa bona affatim cōtineri ſignificat. Velut lactis
gallinacei. Prouerbiū ē quo ſolemus ſignificare: no[illegible] ēt q̄
nō inueniūt præſtituros. Iam iā mos pandectæ. Sic [illegible]dem
legitur ſicq; etiā a doctis exponitur:ut pādectæ & enchiridi
on & pinacidion ſint genitiuis caſus. Mihi uero & nominatiui
eē uidentur:& uerbum illud mos imperite aſcriptū. Forſitā
autem prius mox legebatur:ut eſſet expoſitio illius iam iam
Quod quidem cum ſenſui nihil conueniret:in moris nomi-
natiuū fuiſſe conuerſum maxime ueriſimile uidet. Sed hic
quoq; ſupflue aſcriptus ur. Nā pādectæ fere ī plurali īueniū
tur:& ille ntūs inſcriptiōes aut uacabit aut illos ntōs pādectæ
enchiridiō pīacidiō excipiet:ut ītelligāus pādectas ēchiridiō
Pinacidiō īſcriptōes eē pp q̄s uadimoniū & maximū qđq; ne
gociū deſeri poſſit. Pādectæ uero dnr libri oīa cōtinētes:q̄-
les ſunt pādectæ iuriſcōſultoꝝ. παν nāq; totū Δεχομαι ca
pio ſignificat. Enchiridiō pōt īterp̄tari manuale: qđ ſemp in
manibus ſit habēdū:q̄le ē Diui Auguſtini enchiridiō. Pinaci
dion uero tabella dr απο του πινακοσ:hoc eſt a tabula di-

minutiuum. Pinacidia uero etiam librorum indices dicūtur Libri uero qui sic inscribuntur: uidentur rerum omnium capita complecti. Vadimoniū deseri possit. hoc est maximū quodq; negotium derelinqui. Nam qui uadimonium deseruisset: a lite cadebat: & in carcerem coniiciebatur. At cum intraueris. hoc est: cum libros eorum legere cœperis: nihil prorsus eorū quæ præ se ferunt inscriptiões: inuenies. Nostri crassiores antiquitatum. exemplorum artiūq;. hic est distinguendum: quāuis quidam cum iis quæ sequuntur: confundant. Latinos autem: ut qui sint rudiores artium: minus lepidis uti inscriptionibus ait. Quam facetissimi lucubrationem dicunt. Qui inquit latinorum facetissimi sunt: inscribunt opera sua lucubrationes: ut is asserit: qui ait Bibaculus eram & uocabar Pantomimus. Furius nāq; Bibaculus: qui ab eleganti imitatione Pantomimus est appellatus: asserit q̃ facetissimos latinorum opera sua inscribere lucubrationes. Varie autem legitur hic locus. Alii nāq; q̃ facetissime: ut sit aduerbium legunt atq; cum superiore sensu confundunt. Alii q̃ facetissimi quidem legunt: sed ita ut genitiui sit casus. Pro illo autē uerbo dicunt puto [illegible]onunt: exponuntq;: puto facetissimi esse hominis. Quidam asserit uerbum in assuit putant esse commutandū: ac cū Varronis nominatiuo iungendū. Sed ista mihi lōge abesse a uero Plynii sensu uidentur. Plynius nāq;: ut ego quidē sentio: rationem eam: qua probat latinos rudiores antiquitatum esse: quod illorum q̃ facetissimi lucubratiōem dicunt: auctoritate Furii Bibaculi cōfirmat. Varro in satyris suis sustulit & flexibula. Hic quoq; sensus uarie inepteq; exponitur. Quidam. n. asserunt Varronem de satyris suis sustulisse. hoc est: remouisse Flexibula inscriptiōem nimiū festiuam. Quod q dem manifestæ imperitiæ esse conuincitur. Sæpe nāq; Varro in flexibulis allegatur. Alii sustulit exponunt pro passus est a sufferendo: ut intelligatur passus est inscribere. Mihi sustulit hoc loco in altum tulit atq; extulit ac deniq; celebrauit: significare uidetur. Eam nāq; inscriptionē Varro primus in lucem extulisse celebrēq; reddidisse putandus est. Flexibulum autem est nomen ex græco latinoq; compositum: ut epitogium

apud Quintilianum. Flecto năq; latinum βουλη quod cõsi-
liũ mẽteq; significat: græcũ. Nã flexibula dñtur q̃si hominũ
mentes flectentia. Scripsit autem Varro Satyras nõ quales Lu
cilius hexametro uersu: sed trimetro iambico ad similitudi-
nem comœdie atq; tragœdie: quaꝝ non nullas menippeas: q̃s
dam flexibula inscripsit. Sed nulle eaꝝ extant. Apud græ
cos desiit nugari. Diodorus & bibliothecis historias suas ĩscri
psit. Hic locus non solum male exponitur: sed corrupte quo-
q; legitur. Neq; de temerariis quibusdam grammaticulis mi-
ror: qui sua imperitia omnia confundunt: sed de uiris doctis
græcarum litterarum non ignaris: qui tantum in errorẽ tam
pueriliter sint lapsi. Aiũt.n. Diodorũ idcirco apud græcos.
desiisse nugari: quod nulla festiuiore ĩscriptõe sit usus. Istud
uero manifeste est falsum. Nã Diodorus Siculus historias su-
as: quas a mundi origine repetit: bibliothecen ĩscripsit: id qd'
ex iis quæ de uita eius Suidas clarus auctor scribit: apertissi-
me colligi potest. Quare non idcirco nugari desiisse dicitur
Diodorus: quod nullo festiuiore titulo sit usus. Sed quod lõ
gissimæ historiæ: quam a principio mundi repetens quadra-
ginta libris complexus est: tãdem imposuerit finem. Sed esto
nulla usus sit inscriptione Diodorus: quod aperte [illegible] in ẽ:
nũ ꝓpter hoc desiisse nugari recte a Plynio diceretur? Quæ
năq; in inscriptõe: quæ fere uno duobusue summũ uerbis ab-
soluitur: nugę inesse possunt? Profecto nusq̃ minus loci nu-
gis q̃ in libroꝝ titulis inuenietur. Quod igitur Plynius inqt
Diodoꝝ desiisse nugari: ad historiæ ꝓlixitatem: nõ ad inscri
ptionem mihi uidetur esse referendũ. Bibliothecen preterea
ꝓ bibliothecis esse legendũ q̃uis exẽplaria refragẽtur: facile
contenderim. Quis.n. unq̃ bibliothecis rei inanimatæ opera
sua dicauit? Quid? quod inscribere proprie significat inscri
ptionem tituluq; libro apponere: non dicare & scribere: in q̃
significatione accipiatur oportet: si bibliothecis ĩ datiuo lega
tur. Facile autem crediderim Diodorum historias suas ĩscri-
psisse bibliothecen: quod magnitudine atq; prolixitate bibli
othecæ pares uiderentur. Appion quidam grammaticus.
Hic quoque locus menda non caret quæ tamen unius uocalis

a in e cõuersione tollit. Nõ.n.qdam:sed quidem mihi legẽ dum uidetur. Quidam.n.de obscuris humilibusq; dici consueuit. Appion uero grammaticus:q fuit Aegyptius ac romæ grãmaticã docuit & historias scripsit:adeo notus illis tpibus erat:ut cymbalum mũdi a Tiberio Cæsare fuerit appellatus

Et ne in totum uidear græcos insectari. Et ne uidear ĩquit prorsus græcos insectari atq; damnare:uelim nos intelligi atq; effingi ex eo℞ artificum iudicio:qui in his libris inuenientur absolutissima quæq; opera:quæ sane oẽs admirantur:pẽdẽti atq; suspenso & imperfecto titulo ĩscripsisse:hoc modo Appelles aut Polycletus faciebat:tanq̃ incoata necdum perfecta ars uideretur:ut contra uaria hominum iudicia regressus foret aduentiam: tanq̃ emẽdaturis quicqd ĩ opibus fuisset desideratum:si morte intercepti nõ fuissent. Refert aũt Plynius ipse in.v.&.xxx.libro Appellem consueuisse opera iam absoluta in Pergula proponere postq; ea latere:ut quæ a prætereũtibus rephensa fuissent: emendaret. Quare plenum uerecũdiæ illud est. Modestissimum illud Plynio uidetur:quod pstantes illi artifices omnia opera titulo pendenti tanq̃ nouissima & ultima inscripsere:tãq̃ singulis Fato & auctoris morte aliqd [illegible] foret adẽptũ atq; ereptum. Tria nõ amplius. Ex omnibus inquit appellis operibus tria dũtaxat absolute & perfecte inscripta traduntur. hoc mõ. Appelles fecit. Illa uero ab eodẽ Plynio esse traduntur imago ueneris e mari exeuntis. Castor & pollux cũ Victoria & Alexandro magno. Item imago belli restrictis post terga manibus Alexandro in curru triumphãte. Quo apparuit. Ex quo inquit colligitur summã artis securitatem auctori eo℞ ope℞ placuisse:cum tam pauca pfecte ĩscripserit. Et ob id oĩa ea magna ĩuidia fuer. ob id ĩqt:qd absolute illa tria opa inscripta fuere:magnam aoctori cõflarũt ĩuidiã. Vt obiter caueã istos homero mastigas. Vt ĩterea inqt & ĩ trãscursu caueã istos detractores: quos Homeromastigas græco uocabulo appellauit: tãq̃ Homeri poeta℞ eminẽtissimi flagella & scuticæ forent. Mastix.n.græce scutica & flagellũ dr. Quod qdẽ nom̃ cũ mastigos ĩ gtõ faciat:ñ uideo cur Homeromastigas quoq; p.g.nõ p.c.scribi debeat. Pri

mus āt Zoilus qdā cū ĩ Homeꝝ fuisset ĩuectus: Hōeromastix uoluit appellari. Iñ factū ē ut oēs doctoꝝ uiroꝝ calūniatores Homeromastigas uocemus. Obiter āt iterea atq; ĩ trāscursu ꝑprie significat: nō tali cā: ut qdā exponūt. Quā ut audio dicere stoicos. Huiusmōi nāq; philosophi aliena scripta repꝛhēdebāt: ut cæteris dictores uiderēt. Rectius aūt eos oēs Homeromastigas appellari ait: q̃ stoicos aut dialecticos aut epicureos. Hæc nāq; noīa q̃dā pſe ferunt excellētē doctrinā: cuius istos inuit Plynius eē exptes. Cū celerius ēt elephāti pariāt. Elephāti ut ipse ĩ octauo narrat: decē annos ĩ utero gestare a uulgo putāt. ab Aristotele dūtaxat biēniū. Cernius ēt aduersus Thephrastū. Theophrastus cū primū tirtamus uocaret: ab Aristotele Theophrastus ob diuinā eloquētiā fuit appellatus. Nā Theophrastus diuīe loquēs interptari pōt. Quænā uero fuerit ea mulier: q̃ ĩ Theophrastū scripserit: nō meminì me legisse. Fabius qdē ĩ octauo ĩstitutionū oratoriaꝝ refert: ipm a uetula q̃dā attica unius uerbi affectatōe annotata: hospitē fuisse appellatū. Et ꝑuerbiū ide natū. Hoc ꝑuerbio uti solemus: cū qd præter æquū & iustū fieri uidemus.

Quid. n. ad te in meo uolumine? Verba sunt Catonis ꝑspicua & apta. Quid. n. illi aliud? Catonis etymologiam approbat Plynius. Est aūt parēthesis. Exequemur. n. uerbū ad illd securi referṫ. Hoc ante me fecit in litteris nostris Valerius soranus. Huius sorani Cicero in. iii. de oratore meminit. Scripsit aūt opus: qd epopteidon hoc ē ĩspectionum speculationūq; appellauit. Sed mihi aut. περι ꝑpo græca uideṫ ascribēda: ut legamus qd περιεποπτειδων scripsit: aut saltē ĩscripsit legēdū hoc mō. Quos εποπτειδων inscripsit.

Plura fortasse: q̃ par erat: tibi ꝑsertim: q Aristotelicæ breuitati es assuetus: Sed alioꝝ quoq; rō hñda fuit: siq forte hæc sibi attingēda putabūt. Quibus facile qdem nisi, mīus recte ab aliis exposita cōfutassē: temere ab ipsis dissentire uiderer. Quod si tibi hæc grata fuisse cognouero: aliis quoq; operis illius locis: quæ obscuriora uidentur: aliquid luminis afferre temptabo. Vale.

RAPHAES REGIVS HERMOLAO BARBARO SALVTEM.

d Isputationem: quam mihi nuper & ineptiæ & conuicia & fœdissimi cuiusdam calfurnii errores in media Academia patauina expresserunt: studiosi iuuenes: ut emittam efflagitare non desistunt. Huic aliquid patrocinii cum nuncupatione quoq; cōparare istituerem: tu mihi in primis: cui ipsam dicarem: occurristi. Solent.n. quæ præstantibus doctrina ac dignitate uiris scribuntur: aliis quoq; & gratiora eē & facilius ꝓbari. Tu uero ea es disciplinaꝝ omnium cognitione: ut quem tecum possimus conferre: habeamus profecto neminem. Tu nāq; utrāq; linguam ita calles: ut utra tibi sit ingenita difficile iudicatu uideatur. Tu philosophoꝝ dogmata: tu iuriscōsultoꝝ placita optime tenes. Tu deniq; totius humanitatis ita es peritus: ut nihil sit tam in studiis tenue, nihil tam magnū qd' tibi pulcherrime non sit notum. Hinc & merito quidem fit: ut docti omnes atq; studiosi te colant: te obseruent: ac tuo sane q̄ acri iudicio scripta sua litterariasq; controuersias subiiciant. Quare si tibi recte uidebor in hac reprehensione sensisse nihil est mihi dubitandum: quin doctissimus quisq; meam sit probaturus opinionem. Vale maximū studiorū decus. Padue idibus Maiis. M.cccclxxxviii.

RAPHAELIS REGII CONCLVSIONES ET QVESTIONES IN NONNVLLOS ERRORVM CVIVSDAM CALFVRNII BESTIAE.

Polidamanta pro Nerone & Troiades pro Romanis inepte nimium acceperunt: qui sic illud Persii exposuerũt. Ne mihi Pulydamas & Troiades labeonem Prætulerint.

Qui priscis student poetis minime a Persio illis uersibus; ut quidam putant: reprehenduntur.

Est nunc brysæi quem uenosus liber actii.

Sunt quos pacuuius & uerucosa moretur

Anthiopa ærumnis cor luctificabile fulcta.

Locus ille Persii mendose a quibusdam legitur maleq; exponitur.

Audaci quicũq; aeflate cratino.

Iratum eupolidem prægrandi cum sene palles.

Aspice & hæc si forte aliquid decoctius audis.

Inde uaporata lector mihi ferueat aure.

A ceruus chrysippi indocte nimium ad librorum chrysippi ipsius multitudinem ab iis refertur: qui sic ultim[illegible] Persii carmen exposuerũt.

Inuentus chrysipppe tui finitor acerui.

Illud Valerii maximi caput peruerse & legi & exponi a qbusdam asserimus. Maiores statas solennesq; cerimonias. & quæ sequuntur.

Vtrum bene dicere an persuadere sit rhetorices finis.

Vtrum eadem quæstio prima semper ex utraq; parte tractanda sit.

Vtrum ex artis oratoriæ præceptis ac heroici carminis dignitate: Aeneam quadraginta & amplius annos natum a decora Cæsarie poeta illis uersibus laudarit. Restitit Aeneas claraq; in luce refulsit

Os humerosq; deo similis: nanq; ipsa decoram;

Cæsariem nato genitrix lumenq; iuuentæ.

Purpureum. & lætos oculis afflarat honores.

Triplicem capiendi consilii diuisionem a Panætio stoico assi gnatam: minus recte in primo de officiis a Cicerone repre≠ hensam fuisse contendimus.

Illud Ennii dictum in primo de officiis perperam & legitur & exponitur. Salmacidas spolia sine sanguine & sudore.

RAPHAELIS REGII IN NONNVLLOS ERRORVM CVIVSDAM CALFVRNII BESTIAE DISPVTATIO.

Ametsi grauissimo clarissimæ huius acadẽiæ iudicio poterã esse cõtẽtus: q̃ me ex auditore ꝓfessorẽ: ex discipulo doctorẽ effecit: cuiusdã tñ Ioãnis bergomẽsis: q posus patriã ac nomẽ sibi a parẽtibus ĩpositũ mauult Calfurnius Brixiẽsis noĩari: calũnias ĩ me sæpius priuatim publiceq; iactatas: semel ĩ iucudissimo cõspectu uro eruditissimi iuuenes retũdere & cõfutare decreui: ut oẽs intelligatis quæ in me falso euomuit: in ipm uerissime regeri posse. Neq;.n. suus cuiq̃ neglıgẽdus est honor: & rectissima esse academiæ iudicia ego potissimum: qui plurimis maximisq; honoribus ab ipa fui affectus: ꝓ uirili mea præstare debeo: & fœdissimi errores ab isto Calfurnio, posteaq̃ ego desii ꝓfiteri: disseminati: mihi in primis uidẽtur explodẽdi: quo hac saltem rõne academiæ: cui plurimum debeo: aliquid a me gratiæ referatur: Quo.n. anno me primũ in hanc urbem studioꝝ gratia cõtuli: cum Cataldum Siculum doctum quidem uiꝝ: sed muneri profitendæ in tanta academia rhetorices minus aptũ ducentorum florenorum promisso Bononia euocatum: hoc in amplissimo l[illegible] facile conuicissem atq; coarguissem: tanto iuuenũ scholas[illegible]oꝝ fauore: egregia artis oratoriæ. Permittatur mihi quoq; dicere: lectura fuit demandata: ut calfurnius iste mihi tunc quoque competitor q̃ turpissimam tulerit repulsam. Sola naq; falsi nominis quo maxime gloriatur: ostentatione fretus: cum de se nullum unq̃ in litteris periculum fecisset: doctorum iuuenũ suffragiis ĩdignus fuit iudicatus: qui mihi præponeref: q ĩ media acadẽia & legissẽ & disputassẽ. Per. iiii. uero deinceps ãnos ita fui cõprobatus: ut duo ꝑ q̃ eruditi cõpetitores: ꝓ qb; uiri & gratiosissimi & potẽtissimi ãbibãt: me ab hoc munere ĩ acadẽia ꝓfitẽdi repellere ĩ cassũ fuerĩt conati. Cũ.n. doctissimi iuuenes me ꝓ uiribus officio meo fũgi: auditoribusq; minime ingratum esse uiderent: nunq̃ potuerunt committere: ut apud se plus gratia cuiusq̃ ꝓcesue possent: q̃ iurisiurãdi religio: q̃ doctiorib; aptioribusq; ꝓfessoribus suffragari iubẽt.

Ac nisi tunc: cum repulsam ferre sum uisus: æquissima academiæ instituta ab eo q tunc academiæ ipsi præerat: fuissent penitus uiolata: & ego fuissem cõprobatus: & calfurnius iste maximo cũ dedecore fuisset repulsus. Suaꝝ uero ineptiaꝝ sibi cõscius: cũ uirtute me loco depellere posse desperaret: ad insidias & dolos ac flagitiosissimas cõspiratões confugit, scelestissimisq; pactionibus cum illo rectore: qui potius ruptor corruptorq; ẽ appellandus effecit: ut quæ mihi comitioꝝ die: una omniũ scholasticoꝝ iuuenum uoce ac uoluntate lectura iteꝝ fuerat delata: sibi postridie triginta trium dũtaxat scholasticoꝝ suffragiis: quod p instituta fieri minime poterat: demandari uideret. Ac ne sic qdem uoti compos unq̃ fuisset: nisi iniquissimus ille rector nõ solũ ipse plura q̃ debebat: aduersum me tulisset suffragia: sed cõplures etiam sceleris sui socios: q idẽ facerẽt induxisset: itaq; facinus disposuisset ut alius sex: alius decẽ: alius duodecim: alius uiginti, alius ẽt plura. quod incredibile est: sed ueꝝ: pro singulis suffragia tulerit. Huiusmodi igitur sceleribus rhetoricã in academia ꝓfitendam cõtra bonoꝝ omnium doctorũq; iuuenum uolũtatẽ calfurnius iste inuasit: suisq; ineptiis ita p duos annos inqnauit: ut non solũ tre[illegible]a hora: quid uix triuialibus uicorũq; magistris daẽ: explicet lectiones: sed in fœdissimos quoq; & solœcismos & barbarismos inter legendum quotidie incidat: deprauataq; ĩ curia librarioꝝ exemplaria: cũ emendare ingenii tarditate nesciat: peruerse auctorum scripta & legat & expõat. Quare ab omnibus scholasticis iuuenibus: qui aliqd in litteris profecerũt derelictus: puerulos corrogat: quibus se primũ esse mundi hominẽ primũq; Italiæ lumẽ impudẽtissime iactare quotidie non desistit: eoq; uesaniæ ꝑuenit: ut neminem præter se quicq̃ litterarum scire sibi ꝑsuadeat: seq; primum artis oratoriæ professorem ꝑ̃tet: cum neq; latina neq; uernacula lingua nisi ineptissime loqui sciat: Hic nãq; fit: ut suæ ĩfirmitatis cõscius mecũ in certamen litterariũ: qd est uiris doctis honestissimũ descẽdere nõ audeat. Cõuiciisq; uero & calũniis: qđ cũ aliis oĩbus tũ humãitati deditis ẽ turpissimũ: me ubiq; onerare ñ ďsistat. Quid.n. aliđ istũ primũ orƀ terraꝝ & sua & quorũ

dam insullorum iactatione hominē: ne in hoc pulcherrimum certamen descēderet: potuit deterrere? Num ætas? At æquales fere sumus. Nū dignitas? At nunc sex agunt anni: cū oībus doctissimorum iuuenum suffragiis: ego dignus: q artē oratoriā in Academia hac Patauina pfiterer: fui iudicatus. Iste ut ieptus isulsusq; turpissime fuit reprobatus. Nū opa fortasse quæ scripsit: ei tollūt aīos? At nihil unq̄ a se cōpositū præter carmina q̄dam nullis musis nulloq; Apolline scripta emisit. Nam q̄ i Terētii heautōtimorumenō: sub istius noīe legunt expōnes: eas Guerrino Veronensi Oībonoq; Vincētino pfitentibus a discipulis collectas istū cōfudisse: ac sibi ipudētissime Vendicasse: ne dubitādum qdem ē: certissimūq; huius rei illud ē argumētū: quod ex eo tēpore: quo sibi eas arrogauit. Duodecim autē & amplius anni agunt: nihil aliud unq̄ emisit. Mea uero extant cū alia q̄dam opuscula: tum de eloquētiæ laudibus: quo anno cœpi pfiteri: habitus panægyricus. Nū orōnes aut hic aut alibi habitæ istū tam supbū forsitā efficiunt? At nemo est: q ipm unq̄ nisi blatterantē pindeue atq; taurorum mugientē audierit. Ego uero neq; Academiæ neq; amicis ut pro se orōnem hn̄em exposcētibus defui nūq̄. Quid ergo [illegible] cā est qd' mecū suas pſertim ieptas expositiones ipug[illegible] in cōtētionē descēdere nō audet? Nēpe & linguæ & igenii tarditas cuius ita natura dānatus ē: ut aratoriæ artiq̄ oratoriæ aptior eē doctissimi cuiusq; sn̄ia iudicet: Cū.n. eloquētia tribus cōstet natura: arte exerciatiōe: q natura atq; igenio uacant: ex Fabii Quintiliani cōsilio rus sūt mittēdi. Huc accedit iudicii ifirmitas: quo nisi acri fuerint p̄diti liberaliū artiū pfessores in mille turpissimos labant errores oportet. Istū uero Calfurniū & igenio carere & corruptissimo eē iudicio cū ex aliis q̄ plurimis: tū ex earum cōclusionū enarratione: q̄s in nō nullos errorum ipsius potissimū curaui publicādas: aptissime unicuiq; liquere pōt. Quam ob rem quo melius faciliusq; an muneri pfitendæ in tanta Academia rhetorices aptus sit deiudicare possitis: dum primam cōclusiōem grāmaticam expono. quæso attēte audiatis. Tametsi aūt iste oratorum princeps suæ facūdiæ suauitate nos oēs idignos putat: mihi tamen cum ipso ser

monem esse uobis persuadeatis uelim.

Polydamanta pro Nerone & Troiadas pro Romanis iepte nimium acceperunt: qui sic illud Persii exposuerunt Ne mihi Pulydamas & Troiades Labeonem Prætulerit. Siqd a uulgo pædagogorum differes uanissime Calfueni: nunq̄ tam ieptas expositiones tantosq; errores in enodandis Persii satyris disseminasses: qn potius aliquam clarissimæ oium Academiæ rõnem habuisses: in quã aliqd uulgare absurdũue: nedum maxima flagitia inuehere turpissimũ est. Nunc uero ita iepte. ita insulse legis: ita temere: ita icõsiderate oia exponis: ut si rusticorum puerorum magister esses. Quid.n. Polydamas cũ Nerone tãtum habet similitudinis: ut ꝑ eo ab elegãtissimo poeta poni debeat? Polydamas nãq; uir fuit fortissimus: patriæ amãtissimus: oi uirtute ornatissimus. Nero cõtra mollissimus: effœminatissimus: patriæ pniciossimus: oibus deniq; uitiis inquinatissimus: Atqui dices: ut Polydamas multos domiut: unde & nomẽ accepit: ita Nero multos iterfecit. Hec qdẽ uera sũt sed nihil ad ꝑpositum faciunt. Ille: n. hostes ut acerrimus patriæ ꝑpugnator. Nero ciues Romanos ut crudelissimus tyrãnus itergmit: Quare istius modi ieptiæ ab elegãtia Persii acuminec[illegible]axime sũt alienæ. Sed qd Troiadas ꝑ Romanis hoc loco accipiẽdas sentis: cum satyrus nũdum qc̄q̄ in Romanorum ipsorum mollicié lasciuiãq; dixerit? Neq;.n. ex artis oratoriæ p̄ceptis ex abrupto ad cõuicia ẽ deueniẽdum: nisi forte de tuis moribus alienos iudicas: qui citra ullam cãm & alios & me in primis ita cõtumeliis iniuriisq; oneras: ut uerissime furere uidearis. Cæterum scito Persiũ iter prudentissimos elegãtissimosq; poetas: cũ ab aliis præstantibus uiris: tum a Martiale in primis hoc disticho numerari.

Sepius in libro memoratur Persius uno:

Quã leuis i tota Marsus Amazonide: Quid? Si Polydamas ponatur ꝑ Nerone: sibi ipsi repugnare uidet Persius. Cur.n. de Imperatoris opiniõe nihil se curare dicat: q paulo ante ne unum qdem sua scripta lecturum esse manifeste contẽderit? Neq;.n. Satyræ ꝑbis iperatoribus: nedũ Neroni oium scelestissimo: gratæ solent esse. Quin potius fere idignæ iudicant: quæ

a principibus legant. Quod si satis supq; ostẽdi ineptissimũ ĩsulsissimũq; fore sensum: ac prsus a Satyri elegãtia alienum: si Polydamas p Nerone & Troiades p Romanis accipiantur: núc qd mihi placeat: aperiẽdum uidet: nõ ut tu discas oium ĩgratissime: q plurimis a me affectus beneficiis: calũniis tamẽ cõuiciisq; infestare nõ desistis: quiq; adeo tardo es ingenio: ut nihil nisi uulgare pcipere possis: Sed quo ingeniosi adolescẽtes tuos dediscant errores: ac uerum Satyri sensum pcipiant. Id uero quo fiat facilius totum illius Satyræ pricipium nihil abs te ĩtellectum uidet breuiter enarrandum. Inuehit itaq; potissimum ea Satyra Persius in uanã sui tẽporis poetaꝝ ambitionem: q uulgi laudibus capti ita lasciuis carminibus scribendis insudabãt: ut ad extremã usq; maciem deducerent. Simul aũt & corruptũ uulgi iudicium & fœdas adulationes rephẽdit. Principium uero ẽ q̃ maxime satyræ cõueniẽs: cum & indignationis plenum sit & admirationis. Videtur .n. Persius diu secũ de rebus humanis cogitasse: & tãdem in hãc exclamationem erupisse. O curas hoium. o quãtum ẽ in rebus inane! Qua qdem exclamatione significare uidet uanas esse oium hoium curas, præter q̃ eoꝝ: qbus pp seipsam uirtus excolẽda censet. Fingit aũt Persius sibi amicũ adesse: q cum [illegible] aspe ram audisset exclamationẽ: Satyrum rogat: quis tam dura sit lecturus: cum lasciua dũtaxat molliaq; carmina Romanis placeant. Amici igitur ea ẽ interrogatio: non poetæ ut tu insulse superiore æstate exposuisti. Quæ uero seqtur poetæ est non amici. Min tu istud ais? Nemo. Sic aũt ẽ distinguẽdum: alioq sensus confũdent: ac quæ amico uerba sunt ascribẽda: Satyro attribuẽtur: & contra quæ poetæ: assignabuntur amico. Rogat nãq; amicum poeta cum quadam admiratione & emphasi: ac si dicat. Mihine hoc dicis: qui nihil de uulgi opinione curo: ac de sola pẽdeo rõe? Deinde rĩsum ĩfert: ac neminẽ eẽ lectuꝝ affirmat. Id uero sic cõprobat amicus. Herculæ nemo uel duo uel. Hæc nãq; amici uerba sũt Satyri primũ approbãtis rĩsum: deinde paululum ab eo dissentire ac duos uel tres solum lecturos inferre uolentis: nisi poeta sermonem excipiens cum quadam ĩdignatione eum ĩterpellasset: neminẽq;

prorsus lectuꝝ asseuerasset. Est.n. illud ultimū nemo: cum quadā asseueratione & amici rephensione legēdum. Quare amicus infert Turpe esse & miserabile: si nemo Satyri scripta lecturus sit. Eo autem dicto cōmotus poeta cum quadam ad miratione rogat amicum: cur sit turpe & miserabile. Si nemo suoꝝ carminum futurus ē lector: cum ipē uulgi de se opinio nē nihili faciat. Hoc.n: subiicit. Ne mihi Pulydamas & Troiades labeonē Prætulerint? Nugæ. Tādem ad id in quo ut in plerisq; aliis abs te dissentio Calfurni oīum Vanissime peruē tum ē. Quod quidem ut superiora nihil percipiens oīa cōfu disti: nihil oīno recte exposuisti: dum alioꝝ uestigiis īsistere ingenii tarditate cogeris ac nihil ipse boni excogitare uales. Hinc factum ē: Vt cū satyrā hāc q̄ difficillimā cognituq; dignissimā una hora unaq; plectione pcurrisses: miserādiq; audititores tui ne unum qdem sensum perciperent: teq; ut melius & accuratiuus exponeres rogarēt: eos ad cōmētaria remitteres. Ipsi uero te uanissimum eē nebulonem demum cognoscentes a me petierunt: ut sibi obscuriora elegātissimi acutissimiq; poetæ sensa honesta mercede accepta enarrarem. Quibus ego non solum morem gessi: sed enarrationes quoq; me[illegible] cemmētariolum unde hæc fere sunt descripta redegi: Cum nullum satyri illius obscuriorem locum recte abs te: qui primum Italiæ lumen dici affectas: expositum fuisse uiderem: ut iam prima orbis terraꝝ caligo mihi esse uidearis. Sed quis tandem uerus est illius carminis sensus? Hic nēpe: ut mihi quidem uidetur. An es sollicitus inquit poeta: ne Ilias actii Labeonis ineptissimi poetæ: in qua de Polydamāte & Troiadibus multa fit mentio: huic meo opusculo a Romanis præferatur? At ego populi Romani iudicium non pluris q̄ nugas facio. Cum interrogatione uero legendum est: ac ne p ut nō accipiēdum: nō p certe: ut putat Calfurnius maxīma litteraꝝ caligo. Extrinsecus aūt uereris aut times aut qd tale ē subaudiendum. Cum.n. dixisset amicus Turpe & miserabile: uidebatur de gloria poetæ admodum esse sollicitus. Eam sollicitudinem deponendam esse poeta censet: cum populi Romani iudicium & corruptum sit & peruersum:

& perinde atq; nugæ nihili faciundum. Polydamanta uero pro Nerone accipere ac troiadas pro Romanis: non minus absurdum est: q̃ siquis cum dicatur Aeneas & Dido Maronem Statio præponere: Aeneam ipsum pro Domitiano ac Didonē pro Iulia siue populo Romano accipiat. Polidamas enim ac Troiades ita Labeonem extollere dicuntur: Vt Aeneas Virgilium. Medea ouidium. Achilles Statium. Nam frequentissime ea: de quibus in aliquo opere tractatur: pro opere ipso poni solent: Vt cū dicitur Virgilius in Aenea. Lucanus in Pharsalia. Martialis Epigrammaton. ii.

Stellæ delitiuum mei columba:
Verona licet audiente dicam:
Vicit maxime passerem Catulli.
Tanto Stella meus tuo Catullo.
Quanto passere maior est columba

Videsne tardissime Calfurnii: ut columba ac passer pro operibus: de columba ac passere compositis: elegantissime a Martiale ponuntur: ita Polydamanta & troiadas pro opere de Polydamante: & troiadibus composito hic accipi debere: Fuit enim Polydamas Vnus e principibus troianis: de cuius gestis multa Homer[illegible] Iliade refert: Quod opus Actius Labeo e Græco in lat[illegible]m ineptissime transferens ita Polydamanta suscepit laudandum: ut Virgilius Aeneam. De ista Actii Iliade paulo post Satyrus ipse meminit. Non est hic Ilias Actii Ebria Veratro: & item paulo post. Hoc ego opertum. Hoc ridere meum tam nil nulla tibi uendo Iliade. Eant nunc quidam indocti ac penitus iudicio carentes: iactent Calfurnium istum in exponendis saltem poetis multum ualere: quāuis natura ab arte dicēdi alienum esse concedant: cum ne unum quidem illius Satyre sensum recte exposuerit: omniaq; sic confuderit: ut in plerisq; Persius sibiipsi contradicere uideatur. Id uero Vnicuiq; uel mediocriter docto ex secundæ conclusionis enarratione apertissime patebit.

Qui priscis student poetis minime a Persio illis uersibus:
Vt quidam putant repræhenduntur.

Est nunc Brysæi quem uenosus liber Actii.

Sunt quos Pacuuius & uerrucosa moretur.
Antiopa ærumnis cor luctificabile fulcta?
Quantas huic loco offuderit tenebras istud primum Italiæ lumen: ex eo facillime apparet: quod rectum poetæ sensum in contrarium omnino peruertit. Eos enim a Satyro affirmauit repræhendi: qui ueterum poetarum sint studiosi. Quam sane expositionem si admiserimus: non hic solum sed reliqui fere huius satyræ sensus peruertentur. Nã ubiq; eos taxat Satyrus: qui lasciua molliaq; carmina & scribũt & audiunt. Hoc uero sic habere cum ex aliis multis: tum ex his Satyri uersibus aperte colligi potest.
Hic neq; more probo uideas: nec uoce serena
Ingentes trepidare Titos: cum carmina lumbum
Intrant: & tremulo scalpuntur ut ĩtima uersu.
Tun uetule auriculis alienis colligis escas
Auriculis: quibus & dicas cute pditus ohe: & paulo post.
Hic aliqs cui circa humeros iacinthina læna est.
Phyllidas Hypsipylas Vatum & plorabile siqd
Eliquat: & tenero supplanat uerba palato.
Assensere uiri: & item paulo post.
Quis populi sermo est? Quis. n? nisi carmina molli
Nunc demum numero fluere: ut per leue seueros
Effundit iunctura ungues? Scit tendere uersum
Non secus ac si oculo rubricam dirigat uno. Quid? ea quæ sequunt: nõne apertissime isti repugnant expositioni?
Sed numerus decor est & iunctura addita crudis.
Claudere sic dedicit uersum. Berecynthius Atys:
Et qui ceruleum dirimebat Nerea delphin.
Sic costam longo subduximus Apenino.
Arma uirum. nonne hoc spumosum & cortice pingui
Vt ramale uetus uegrandi subere coctum?
Quidnam igitur tenerum & laxa ceruice legendum est?
Torua mimalloneis iplerunt cornua bõbis: & quæ sequutur.
Ex his liquido ĩgeniosissimo cuiq; patere arbitror istam expositionem tuam tardissime Calfurni non modo ĩsulsam esse. Verum prorsus satyri proposito aduersarii. Quid? nisi perin

de atq; stipes ac truncus cõmuni sensu penitus careres: nonne ex primo statim huius satyræ duriore uersu potuisti percipe re: istam expositionem lõge a Satyri sensu esse alienam? Qua enim fronte qui aspera scribit: eos reprahendat: quos seueri- ora priscoꝶ opera delectent? Sed nullo thure litabis Hereat ĩ stultis breuis ut semũcia recti. Indignať Satyrus: ut tãdẽ ueꝶ explicemus sensum: Veteres poetas: ut durosac nimiũ aspe- ros ab oĩbus negligi: ac potius mollia & lasciua quorũdam re centioꝶ carmina & legi & memoriæ cõmẽdari. Sẽtisne istam expositionẽ tuã oppositis frõtibus huic uerissimo poetæ sen- sui repugnare? Meæ uero enarratiõi Fabius Quintilianus cũ alibi: tũ in primo de ĩstitutiõe oratoria libro astipulať: dum poetas ueteres q̃ nouos pueris potius eẽ ꝑlegendos affirmat: Sanctitas certe inqt: & ut sic dicam: uirilitas ab his petẽda: qñ nos in oĩa deliciaꝶ uitia dicẽdi quoq; rõe defluximus. Idem in. viii. Etsi necesse sit: ueterẽ illum horrorẽ dicendi malim: q̃ istã nouã licẽriam. Quid? In eiusdẽ operis decimo libro nõ ne Pacuuium Actiũq; poetas q̃ maxime cõmẽdat? Tragædiæ scriptores inqt Actius atq; Pacuuius clarissimi grauitate sñia rum uerborũq; & auctoritate ꝑsonaꝶ. Cæteꝶ. nitor [illegible] sũma in excollẽdis operibus manus magis uideri potest t[illegible]oribus q̃ ipsis defuisse. Vtrum igitur hoꝶ auctoꝶ de ueteribus poe- tis rectius sensisse dicẽdum est. Mihi qdem uterq; in eadem sñia esse uidetur: si uersus ipsi cum iterrogatione idignatio- nis plena legantur. Est nũc Brysæi quem Venosus liber Actii? & reliqua: Vt ĩtelligamus neminem esse q grauiore: uel Actii uel Pacuuii lectiõe delecteť. Veꝶ oẽs ad mollia recẽtum scri ptoꝶ poemata ferri. Notum est. n. iterrogationes affirmati- uas in negatiões esse resoluẽdas. Atq; hũc qdem Satyri sẽsum uero ueriorẽ esse cõtenderim: quem si tu primus Vanissime nebulo uidisses: nõ iam primum Italiæ lumẽ: sed clarissimũ totius mũdi solẽ te esse ubiq; clamares. Cũ uero nihil quicq̃ ꝑcipere ualeas: nisi ut ab alis est expositum: inter triuiales ma gistros ac potius eos pædagogos: de qbus in primo Fabius me minit: ne te pudeat numerari. De pædagogis inqt hoc ampli- us: ut aut sint eruditi planæ: quam primam eẽ curam uelim

aut se non esse eruditos sciant. Nihil. n. peius est iis qui paulū aliqd ultra primas litteras progressi falsam Sibi scientie persuasionem īduerunt. Nam & cedere praeciendi peritis īdignātur: & uelut iure quodam potestatis: quo fere hoc hominum genus ītumescit: imperiosi atq; iterim saeuientes stulticiam suam perdocēt: Si Quintiliani tempore fuisses arrogantissime Calfurni: existimarem eum in te potissimum ferri. Nam & falsam scientiae persuasionem: cum nihil scias: īduisti: & cedere praecipiendi peritis īdignaris: & imperiose adeo tumideq; stulticiam tuam perdoces: ut cum īgeniosi adolescentes te erroris arguunt: statim te ita sentire clames: tuāq; opinionem ꝓ ratione habendam: ac te primum Italiae esse lumen. Ac tua q̄dem arrogantia id efficis: ut omnes pueri: quos suscipis erudiendos: non solum nihil ex te nisi ieptias discant: Sed ex īgeniosis quoq; tardissimi euadāt. Sed iam ad tertiae cōclusionis enarrationem descendamus.

Locus ille Persii mendose a q̄busdam grāmaticis legitur malaeq; exponitur. Audaci qcūq; afflate Cratino.
Iratum Eupolidem praegrādi cum sene palles:
Aspice & haec si forte aliquid decoctius audis:
Inde [illegible]porata lector mihi ferue aure. Hactenus te nobilissimi poetae sensa non modo non percepisse: Verum ineptissime quoq; peruertisse luce clarius ostendi. Nūc si te coargue ro uerba ipsa poetae deprauasse corrupteq; legisse: cognosces ne te tādem Vanissimum esse nebulonem? At quonam pacto id flagitii fuit cōmissum? Disce sed ira cadat: naso rugosaq; sanna: Dum ueteres auias tibi de pulmone reuello. Tu q̄dem Calfurni: qui primum Italie lumen haberi affectas: Vnde & legisti & ita exposuisti: Vt ad illud decoctius referatur: cū nisi inde legatur: nullus nisi ieptus & īsulsus ac prorsus a poetae elegantia modestiaq; alienus & sibi ipse contrarius sensus sit futurus. Cum. n. quales satirarū suarum lectores uelit eē describat: summa utitur modestia: quae in sūmam conuertitur: arrogātiam: si unde legatur: cum ad illud: quod de se ait Satyrus: manifeste referatur: hoc est ad illud. Si forte aliquid decoctius audis: ut Exponatur. Vnde ex quo decoctioni Va-

porata lector mihi ferueat aure. Sꝫ aperte Persius hoc pacto tui simillimus uideret. Sua.n.ipse & ostentaret & laudaret. Quod qdē ubiq; ac potissimū hoc loco uitat. Quod.n.ingenii ē:casui attribuit:cum inqt: Si forte aliqd decoctius audis Sic pauloante. Si forte qd aptius exit. Huiusmodi pterea cōparatiua diminutōem q̄dam significāt ac minus etiā q̄ positiua. Vt ītelligāus paulo aptius:paulo decoctius. Ad hæc:quonā modo qsq̄ ferueat aure uaporata ex eo quod nondū legit? Fieri certe nō pōt. Quare iam unicuiq; patere arbitror. Vnde minime esse legēdū. Inde igit̃ legat̃:ut ad ueteris comœdiæ auctores referatur:expōaturq;: īde a quoꝝ auctoꝝ ueteris comœdiæ lectōe. Sitq; sensus. Veliꝫ meaꝝ satyraꝝ lectores sint: q frequēti ueteris comœdiæ lectiōe prius imbutas uaporatasq; aures habeant. Hoc ego modo cū in academia ꝑfitebar: solebā uera auctoꝝ sensa rimari:in primisq; omni diligētia uidere:neqd mēdæ aut deprauationis in iis: q̄ forent enarrāda inesset. Ita q̄plurimæ tū Horatii tū Quintiliani opeꝝ deprauatōes inter legendum mihi sublatæ fuere:e quibus unā hoc loco referre libet. Legebatur ab omnibus & doctis & indoctis Horatii illud in primo carmīe. Hūc si nobilium tu[illegible] qritium. Ego cū uiderem nobiles & turbā paꝝ inter se co[illegible]aenire: minimeq; nisi inepte posse cōiungi:atq; ab Horatii cādore per q̄ esse alienū:ut idē uerbum intra duos uersus bis repeteret: cœpi diligētius omnia scrutari:in primisq; Porphyriōis enarrōes:ex qbus clare cognoui neq̄q̄ nobiliū sed mobiliū eē legēdum. Ac meæ qdē correctioni docti oēs sunt a stipulati. Tu āt nō solū quæ librarioꝝ culpa sunt deprauata:nō corrigis:sed ultro etiam multa corrūpis. Nup.n.cum Suetonii Tranqlli cādidissimi historici lectione auditores:allicere ac reuocare conareris: illa in Cæsarem dicta:ut de reliqs taceam:sic deprauasti:ut spōsam ꝑ spōda & legeris & exposueris. Quod qdem uel unum te penitus iudicio carere:maximo oībus argumento esse pōt. Sed quo melius intelligat̃:q̄ sis aptus exponēdis auctoꝝ sensibus:uerba ipsa Tranqlli subiiciātur. Præteréo īquit actōes Dolobellæ & curionis patris:in qbus eū Dolobella pellicem reginæ:spondā interiorē regiæ lecticæ. At cu

rio stabulum Nicomedis & bithynicum fornicem dicunt.
Quis hoc loco nisi prsus cōi uacās sensu non uideat spōsā: tā etsi a librariis ita sit in qbusdam exēplaribus deprauatū nulli præter q̄ inepto sensui cōuenire? Qua nāq; rōne Dolobella cæsarem lecticæ regiæ spōsam interiorē appellasset: cum sponsa ita ad spōsum referatur: ut filius ad patrē. Sponsam. n. Antonii: spōsam Catonis recte dicimus. Spōsam lecticæ recte dici qs unq̄ nisi stolidus putauit? Adde qd' cōparatiuum illud: interiorē facile unūquēq; uel mediocri ingenio præditū admonet: nullo pacto spōsā legēdū eē. Nā si ē iterior spōsa exterior quoq; eē dicet: quo nihil stultius excogitari pōt. Duas uero eē lecticæ spōdas notius ē q̄ ut sit idicādū. Acute āt simul & salse Dolobella Cæsarē lecticæ regiæ spōdam interiorem uocat: ut hac metaphora significet eum perinde atq; spōdam nūq̄ a lectica regia discedere cōsuesse. Sugillare nunc atq; contēnere præ te doctos oīs ne desistas maledice Calfurni: qn̄ tā turpissimis flagitiis & nobilissimos latinæ linguæ auctores inqnasti: & miserandos pueros imbuisti. Adolescētes nāq; paulo eruditiores te ab arte oratoria penitus ab horrētē esse clarissim[illegible]q; auctoꝶ sensa manifeste peruertere: uidētes partī se ad [illegible] studia: partim Ferrariā Bononiāq;. Vt uiros īgenio facūdiāq; præstātes ac recte pulcherrima quæq; linguæ latiæ opa exponētes audiant: sunt pfecti. Quod. n. ingenui iuuenes scholastici Germani & Vngari ac oēs fere trāsalpini: q maxime pstātum linguæ latinæ auctoꝶ cognitōe delectant: hāc clarissimam oīum academiam reliquerūt: tuis ineptiis tuisq; insulsis lectiōibus acceptū est referēdum. Nam ut de aliis taceā: cum nup oēs clamarent: tris abste una hora cum maximo & academie dedecore & studiosoꝶ iuuenū detrimēto implicari lectiōes: q̄libētissime luculētissimā artificiosissimāq; Ciceronis oratōem: in q̄ explicāda insulsissimus uidebaris: ichoatam reliqsti eiq; Statii Papinii syluas a Domitio Calderino diligētissime enarratas anteposuisti. Quo sane quid magis ab eo: cui rhetorica profitēda usurpat: alienū est iudicādū? Ego quidem nūq̄ potui adduci: ut nisi festis ac feriatis diebus poetam aliquē: quod grāmatici est proprium enarrarem: cum p

fitendæ artis oratoriæ munus: mihi demandatum esse uide-rem: sed iam quartæ conclusionis nostræ rationem assigne-mus.

Aceruus Chrysippi īdocte nimium ad librorum ipsius Chrysippi multitudinē ab iis refertur: qui sic ultimum Persii carmen exposuerunt. Inuentus Chrysippe tui finitor aceruui. Tu quidem insulsissime Calfurnii in hoc quoq; exponendo uersu ab errore discedere nesciuisti. Quid.n. facias: cum per ingenii tarditatem nihil ipe noui excogitare ualeas: & alienis uestigiis tibi sit insistendū? Ego uero nūq̄ adduci potui: ut aceruū Chrysippi ad librorum Chrysippi ipsius multitudinē referēdū putarē. Nihil.n. sic aut salis aut acuminis hēret hoc dictū: sed ieptū ,p̄rsus eēt ab elegātiaq; satyri alienū. Cumulus nāq; librorum Chrysippi: q ad septīgēta & amplius uolumina a Diogeue Laertio scripsisse tradit: inepte aceruus Chrysippi diceret: cū librorum ipsorum cōgerie dūtaxat nō a Chrisippo uideat cōfectus. Quare uel pignore deposito cōtenderim aliū eē Chrysippi aceruū. Ac si Chrysippi qdē ipsius opera extarent: facile qsnam sit huiusmodi aceruus colligeret. Cū uero nulla repiant: hoc argumēto nitor: ut aceruū Chrysippi esse existimē numeri denarii decies multiplicati: hoc est centenarii summam: quod Persius ipse hanc summam designare uidetur. Auarū.n. inducit phō ad parandas diuitias Ironicos hortāti r̄ndētē se triplicasse: q̄druplicasse: decuplicasse rogātēq; Chrysippū ubi sistere ac quiescere debeat: cū ipsius aceruui finitor inuentus: cupiditati modū imponere nesciat. Siquidem cum dicat iam decies redit ī rugas: neq; ulterioris numeri faciat mentionem: aperte mihi significare uidetur denarii numeri decies iterati summam: Chrysippi aceruum esse. Chrysippus nanq; centum talentorum summam: diuitiarum parandarum cumulum constituisse uidetur: quam siquis adeptus cupiditati modum non imposuisset: insatiabilis foret iudicandus. Hunc ego esse Chrysippi aceruum tantisper existimabo: dum aut ipse aut quis alius hac meliorem afferat expositionem. Quod enim quidam putant ad Soriten argumentationem referendum mihi eatenus probatur: si

intelligunt chrysippum sorite p additionem fuisse usum i ea cōstituēda diuitiaꝶ sūma: q̄ unusqsq; deberet eē cōtētus. Sed de argumētatione auarus minime sentire uidetur. putabā uero te arrogātissime Calfurni: q doctoꝶ principatum affectas aliquid pulchri sensus nouæq; expositōis sup hoc in disputatōem allatuꝶ. Sed cū in tā honestissimū certamē descendere ausus non fueris: docti iam oēs te uanissimū esse nebulonem eaq; ꝓfiteri: quæ non aliis modo exponere nescias: ueꝶ ne ipse qdem intelligas: aperte cognoscūt. Argumēto sunt Persii satyræ: quaꝶ ne unum qdem obscuriorē sensum recte exposuisti Veꝶ tuis ineptiis ita omnia confudisti: ut auditoꝶ nemo ꝓrsus quæ diceres. percipere posset. Quare desināt maligni qui dam: ne aut ipsi soli imperiti uideanť: aut quo tecum collati: elegantes habeanť: tantopere tibi fauere: teq; exponēdis poetis maxime apptum eē: iactare: cū ne poeticoꝶ quidem opeꝶ ullam nisi uulgarē teneas cognitionē. Quod si satis supq; ostēdimus in quales quantosq; errores inter ꝓfitēdū labaris: nūc unum saltem de q̄plurimis eoꝶ: quos priuatim miserandos pueros doces: aperiamus: ut hinc omnes intelligant te nō minus so[...]tæ orationi q̄ carminibus exponēdis ineptum esse. Id uero ex quintæ conclusionis nostræ edissertatione facile percipietur.

Illud Valerii maximi caput peruerse & legi & expōi a grāmaticis qbusdā asserrimus. Maiores statas solēnesq; cerimonias pōtificum sentētia. bñ gerendaꝶ reꝶ auctoritate. Auguꝶ obseruatōe Apollinis prædicatōe. Vatum libris: portētoꝶ depulsis: hetrusca disciplina explicari uoluerūt. Hunc quoq; locū ut de aliis taceā: q plures sunt q̄ ut breuiter possint numerari: tua īgenii tarditate ita cōfudisti: ut ueꝶ sensum miserandi pueri: quos frustra erudiēdos corrogasti: cū nihil ꝓficiant nōdū pcipe potuerit. Tā īpite. n. distīxisti ut quæ apte separāda sunt: cōiūxeris: & cōtra q copulāda separaris. Primū nāq; hæc tria insulse nimiū copulasti. Apollinis prædicatiōe uatū. Hoc est: sibyllaꝶ appollinis. Deinde tria q̄ sequūtur: non mīus īdocte cōiūcta fuere. Libris portētoꝶ depulsis: ut libri portētoꝶ hoc ē magicæ artis: ut tu exposuisti. a romanis de-

pulsi intelligantur. Sic autem tria incisa sensu ipso diuersa: i duo flagitiose admodũ redegisti: quorũ primum ẽ. Apollinis prædicatõe. alterũ. uatũ libris. tertium portẽtorũ depulsis. Nam romanorũ cerimoniæ tum aliis: q̃ enumerat Valerius explicabant: tum apollinis prædicatõe: hoc ẽ oraculis respõsisq; apollinis: tũ uatũ libris hoc ẽ sibyllinis: quorũ curã qndeciq; uiri gerebant: tũ portentorũ depulsis: hoc est eorũ quæ protenderent: depulsionibus. Siquãdo. n. aut pestis aut bellũ aut fames portẽdebatur futura: qbusdã cerimoniis ac sacrificiis romani ea auertere depellereq; studebant. Ac clamabis illud depulsus participiũ esse necessarioq; cum libris copulari. Sic quidem tibi ita uidetur: qui & hebetissimo es ingenio & penitus iudicio cares. Sed ego uel grandi pignore deposito contenderim depulsis eo in loco nõ esse participium: sed nomẽ & quidem substantiuũ. Sic. n. depulsa declinatur ut repulsa: ut cum dicitur. Ille in cõsulatus petitõe tulit repulsam. At dices mei pceptores ita semp exposuerunt. Quasi uero deceat eũ q se mundi primum hoiem esse iactet: alienas expositões seq fatuas præsertim: ac non mõ sensa: sed ipsum quoq; uerborũ cõtexum puertentes. Cum igitur in iis tam puerili[illegible] piterq; labaris: quæ ad grãmaticam spectãt: in quibusq; frustra ætatẽ cõtriuisti: quid in iis q̃ ad rhetoricam pertinẽt: facere. es iudicandus? Profecto nihil te esse ineptius pfitẽdæ rhetoricæ & tui ipsi fautores prædicant. & nos cum ex multis aliis tũ ex eo manifeste colligimus: quod ne tria qudẽ uerba cõtinuare potes: quin fœdissimos in barbarismos solœcismosq; incurras. Quid igitur quisq̃ miretur: si nullis prouocationibus potuisti impelli: ut in media Academia de rhetoricis saltem quæstionibus disputares: cũ & oĩum sis ĩfantissimus & differendi rõnem penitus ignores? Quo nãq; pacto huius priæ qltionis. Vtrũ bene dicere an psuadere sit rhetorices finis: alterã partẽ defendere potuisses: cũ neq; argumẽtãdi neq; obiectis rñdẽdi tibi facultas adsit? Quãq̃. n. cũ Quintiliano sentio: bñ dicere finẽ eẽ rhetorices: iisq; oĩbus q a qbusdã cõtradicũtur: ĩ iis annotatõibus rñdi: qs ĩ deprauatões illius opis scripsi: tñ psuadere quoq; finẽ eẽ facile tibi ui argumẽtorũ extorsissẽ: sæpiusq;

tibi ipsi repugnare coegissem. Verum fuga tibi pulcherrime con-
suluisti. Noluisti.n.committere:ut quicquid opinionis ac famæ ti-
bi falso Calfurnii dumtaxat nomine coparasti:id unica de litte
ris disputatione amitteres. Quid.n.fecisses:cum ad secundam d
uentu fuisset quæstione? Vt4; eadem quæstio prima semp ex
utraq; parte tractanda sit:cum neq; ipsam intelligas quæstio-
nem:& ubi tractetur ignores? Tacetsi aut certum est eandem q
stionem no semp ab actore & reo prima esse tractadam: te ta-
men ita uersassem:ut sæpius a teipso fueris dissensurus. Fabiu
naq; i.vii.de istitutioe oratoria libro:qstione hac scite decide
re adduxisse:eiusq; dca abs te no pcipi facile declarasse. Fabi-
us.n.eandem quæstionem no semper primam ex utraq; parte
esse tractandam:ea quoq; rone:quam his explicat uerbis: ni-
titur pbare. Deniq; in accusatoe inquit:ut uacuumq; se uterq; de
fendat:priusq aduersarium arguat:oium rerum necesse est or-
dine esse diuersum: Ego uero cotederim hac Fabii ratione:ni
si corrigatur:minime id quod ppositu e comprobari. Nam
nihil impedit quo minus in causis ueneficii:cædis:repetunda
rum:ambitus similiumq; eade quæstio ab actore prima reoq; se
p trac[illegible]r:minimeq; necesse est:omnium rerum ordinem ee di
uersum. Quod si clamasses Fabii auctoritati credendum ee
tecum exemplis & Ciceronis & Fabii ipsius egissem:qbus lu-
ce clarius ostedissem eandem quæstionem ab utraq; parte:sæ
penumero prima fuisse tractatam. Quid tu blaterasses: Ad
couicia credo:quorum tibi maxima est copia: cofugisses: Veru
ab ingeniosis doctisq; iuuenibus exibilatus explosusq; merito
fuisses. Ego uero ipsos aptissime docuissem uerissimam qde
a Fabio adduci ronem:sed uitio tui similium deprauata:mi-
hiq; primu:du illud diuinum opus enarrarem: fuisse corre-
ctam. Eorum.n.qui antea illud opus exposuerunt emendareue
conati sunt:ibi flagitiu ee:cu maximum insit:nemo animad-
uertit. Inesse aut mendam in Fabii contextu:satis ex iis q pau
loante diximus:apparet. Copiosius uero id ostedimus in his
annotatoibus:quas in deprauatoes illius operis breui emitte-
mus. Sed quona mo emedari debet? Nepe mutua ablatiuus:
qq exeplaria oia:q qde ego uiderim:refragetur: e ascriben-
dus:ut in mutua accusatoe legatur. Nam in mutua accusatoe

quæ αυτικατηγορια græce dr: necesse e rerum oiuz ordine ee diuersum: cu utruq; eorum: qui se iuice eode crimine accusant: oporteat prius se purgare innoceteq; ondere: q aduersarium criminetur. Sic igitur e legendu: ut ego correxi: ne p stantissimus rhetor parum sibi costitisse uideat. Quod si tu uel huc solu Quintiliani locu emedasses: tecu & nata & occasura eloqntia ubiq; iactares. ego q octingetas & amplius i Quintiliani ipsius oratoriis institutoibus dephendi corruptioes ac pleraśq; correxi: nihil istarum tragœdiarum moueo: minimeq; cu quo pia de iis q assero: in disputatoem descedere uereor. Sed tu melius: qui p ingenii tarditate nihil ia aut disputado aut audiedo percipere uales. Quid enim is a quoquam discat: qui ea quæ ex arte rectissimeq; dicta sunt: rephedat ac damnet. Tu naq; cu in orone: qua de Academie rectoris laudibus Kaledis maiis: te q nunc arte oratoriam pfiteris: cu summo tuo dedecore tacete: habui: dignitatem quoq; corporis ipsius comedasse dixissemq; flaua Cæsarie maximam præse ferre animi lenitate: nuq destitisti blatterare: me potius rectore ut molle uituperasse q ut dignitate corporis præstate laudasse: cum apud græcos olim dictu illud uulgo fuerit iactatum. N[illegible]us comatus e qui non. Quasi uero & tuc: cum illud fuit in [illegible] adagiu pauci admodum ex græcis non fuerint comati: & nuc fere omnes no solum iuuenes: sed et senes: comati no pdeant: aut qsq præter te: qui siqd unq cogitas: turpia semp cogitas: ex uerbis meis flagitii quicq potuerit suspicari. Cæteru ut melius hoc rectiusq; ab iis: q puerso non sunt iudicio intelligat: totus ille locus de mea orone hic describatur. Coplura inq alia quæ de rectoris nri generositate dici possent: no solu mihi uideo p termitteda: sed excellete quoq; ipsius corporis dignitate: qua maxime & princepes & magistratus comedat: ne uos longiore detinea orone: cogor pterire. Quod qde mihi eo minus molestu e: qd p uosmetipsi os illd coteplari potestis: q pbu: q graue: q modestu: q sit gratiosu. Quata flaua illa Cæsaries præ se ferat animi lenitate: mansuetudinem: traquillitate: qq; totius corporis species ac forma tam eleganter compacta imperio digna esse uideatur Hæc autem eo libetius prætermitto:

quod prudentissimus rector talia & fortunæ & corporis bo/ na semp: ut caduca atq; fragilia: prauifecit ac fere cōtempsit. Vnicuq; animū disciplinis ac omni uirtutū gñe in primis cēsu it excolēdū: & quæ sequunt. Potestne qs probus rectoq; iudi/ cio pditus aliud q̄ castū ac pudicū oīoq; honestum ex hac lau datōis meæ particula suspicari? Profecto nemo nisi turpissi/ mus ac flagitiosissimus aliter atq; in bonā partē: quæ mihi di cta sunt: accipiet: cū præsertim lenitatem animi ac mansuetu dinem flauis capillis significari auctor sit Galenus medicoꝝ facundissimus. Quid? quod non tā flauam Cæsariem laudo q̄ eā animi tranqllitatis eē indicium affirmo? Ac si laudassem quidem: id me recte fecisse cum alioꝝ compluriū: tū Lycur/ gi seuerissimi lacedæmonioꝝ legum cōditoris auctoritate fa cile docerē. sic.n. ut i ipsius uita refert Plutarchus: dicere so litus erat. Coma pulchros: uenustiores. Deformes aūt fortio/ tiores fieri adolescētes. Demq; si tātū inest peccati i hac lau/ datōe: cur tūc in disputatōem nō descēdisti: cū aduersus inep tissimas tres calūnias tuas: tres itidē publicaui conclusiones? Eaꝝ.n. pria hæc erat. Ex artis oratoriæ pceptis Academiæ Re ctor a [illegible] Cæsarie fuit laudatus. Sed tūc urbis prætoribus te hoc prætextu excusaueris: quod cōtra meas cōclusiones ar/ gumētari non posses: qn cōtra Academiæ quoq; rectorē dice res. Nunc sup iis in qbus nullū iest nomen rectoris: cur mecū disceptare detrectas? Nimiꝝ quia uanissimus omniū impu/ dētissimusq; nebulo existis: solūq; pueros stulticias tuas pdo/ cere pulchꝝ putas. Cū uiris aūt doctissnisi forte cōuiciis: cō/ gredi ausus es nūq̄. Quod si in certamen descēdisses te ui rō/ num coegissem: aut Vergiliū ereoris dānare: aut q̄ ego de fla/ ua rectoris nr̄i Cæsarie dixissem: approbare. Id.n. tertia quæ stio nostra petebat.

Vtꝝ ex artis oratoriæ præceptis ac Heroici carminis dignita te Aeneā quadraginta & amplius annos natum a decora Cæsa rie poeta illis uersibus laudarit:

Restitit Aeneas claraq; in luce refulsit
Os humerosq; deo similis: nanq; ipsa decoram
Cæsariem nato genitrix lumēq; iuuentæ

Purpureum:& letos oculis afflarat honores:Quid nunc blaterabis hebetissime Calfurni? Videsne æneam a sapientissimo simul & eloquentissimo poeta nulla re alia magis q̃ decora Cæsarie apollini similem designari? Videsne te ut bubonē undiq; liqueis irretitum? Si enim affirmaris æneam iam quadragenarium ex arte a decora Cæsarie fuisse laudatum: aperte profiteris rectorem quoq; nondum quinq; & uiginti annos natum a flaua coma recte meritoq; fuisse cōmendatum. Sin artem oratoriam principi poetarum uergilio putaris auferendam: facies tu qdem ex stulta opinione tua. Sed docti omnes in te lapides coniiciendos censebūt. At clamabis ut quosdam tui similes: qbus nulla alia re magis places: q̃ quod & ineptus es & stolidus: dicere audio: Vergilio poetæ licuisse æneam a decora cæsarie laudare: quo magis Didoni placeret. Me uero in cætu præsertim philosophoꝝ & grauissimorum uiuorum non decuisse flauam Cæsariem noiare. Quasi uero aut æneam Didoni aliter cōmendare nō potuerit poeta: aut ego in cōuentu Stoicoꝝ cynicorumue phōrum orōnem habuerim: ac nō potius in cætu peripateticorum eorūq; uirorū: q una cum animi dotibus bona quoq; corporis ac fortunæ ad [illegible] beateq; uiuēdum necessaria semper existimarūt? Quare ex peripateticorum sn̄ia ab illis tribus dūtaxat & laudari & uituperari unusquisq; potest. Contrariorum.n. eādem esse disciplinam nemo est in Academia præter te: qui ignoret. Quero igit abs te an ab omnium corporis partium deformitate quisq̃ uituperari possit? Si concedis: statim infero. Cur non & a pulchritudine laudari? Si inficiaris: iterum abs te quero: an recte. L. Pisonem eloquētiæ parens a seruili colore. a pilosis genis: a putridis dentibus: ab oculorum deniq; ac supercilioꝝ totiusq; frontis & uultus turpitudine uituperarit? Si fateris: iterum quero an fuerit comam prætermissurus: qui superciliorum meminerit: si quidem Piso fuisset comatus? Hoc tibi non uideri: ut comam fuerit prætermissurus: opinor uel inuitus respondebis. Ac ne tibi psuadeas me hæc finxisse: audi locum ex orōne in Pisonem sumptum. Iamne sentis bellua: iamne sentis quæ sit hominum querela frontis tuæ? Nemo queritur Syrum ne-

scio quem de grege nouiciorum factum esse consulem. Non n. nos color iste seruilis: nō pilosæ genæ: non dētes putidi deceperunt: oculi supercilia: frons. Vultus deniq; totus: qui sermo quidam tacitus mentis est hic in fraudem homines impulit: hic eos quibus erat ignotus decepit. fefellit: īduxit: & quæ sequuntur. Quid? nonne & priscis & nostris temporibus & a pulchritudine & a deformitate quibusdam non hominibus modo: Verum familiis quoq; cognomina indita fuerunt? Ac ut de aliis taceam: Calfurnius ille qui primus Bestia fuit appellatus: illo certe cognomine dignatus est: quod ut tu: bestiæ p q̄ similis uidebatur. Cuius quidem nomen cum tibi impudentissime arrogaris: cognomine quoq; tuis ferinis moribus ab omniq; ciuilitate alienis ac trucissimo ori tuo maxime cōuenienti: dignissimus es iudicandus. Cum.n. ut īmanis bellua in omnes feraris: ne te pudeat posthac ab omnibus Calfurniū bæstiam nominari. Cum.n. omni gratia careas: nomen illud ioānes: quo gratia dei apud nos significatur: tibi a parentibus inditum: minime tuis moribus cōueniebat. Calfurnius uero cum calefaciendis furnis: q̄ erudiendis pueris multo sis aptior: di[illegible] quadam prouidentia appellari maluisti. Quāq̄.n. Plutarchus in uita Numæ Pompilii refert ex quorūdam opinione; quam certe non probat: Gentem Calfurniam a quodā Calpo Numæ ipsius filio fuisse deductam: ego tamen contēderim Calfurnios ita a calefaciendis furnis fuisse nominatos Vt Fabii a fabis. Cicerones a Cicere. Lentuli a lēte leguminibus optime colēdis fuere cognominati. Neq;.n. est nomē græcum truculente bestia: qui me nuper in barbarismum īcidisse tuis miserandis pueris persuasisti: quod Calfurnium p.F: litteram latinam citra oēm aspiratiōem scripsissem. Siue.n. a calefaciēdis furnis: ut ego sētio: siue a Calpo: ut quidam putant: Calfurnius deducatur oīno p.f. littrram latinam; non per ph. aspiratum: cum sit dictio latina scribi debet. At clamabis Græci p. φ. Litteram aspiratam scribunt. Id q dem nemo negat. Sed in scribēdis nominibus nostris Græci nihil litterarum a nobis mutuātur: suisq; dūtaxat semp utuntur. Suffla nunc Calfurni bestia: puerisq; ac omnibus imperitis psua

dere cura:te primum esse mundi hominem:quando ne in eo q dem nomine scribendo proferēdoue: quo solo niteris:quoq; tantopere gloriaris:barbarismi fœditatem uitare potueris unq̃.Ego quidem cum primum te accepi spreto uero nomine Calfurnium malle nominari: putaui te aliquam paterni artificii rationem habuisse.Cum enim pater tuus & Carbonariam fecerit & furnorum ferri fundendi calefaciendorum curam semper habuerit:credebam te ei ;qui te genuit: aluit: educauit:ac ut bonis artibus istitucreris nullis parcens impensis:suumq; sæpenumero uel necessariis defraudans genium: omni diligentia curauit:aliquid gratiæ referre: memoriamq; ipsius artificii ista nominis a calefaciundis furnis declinati arrogatione æternitati comendare uoluisse.Sed cum Calfurnium per ph.aspiratum:ut Græcum nomen scribendum asseras;uideo te ut in reliquis.Sic in hoc quoq; in patrem maxime impium semper fuisse.Is enim cum ardore tui uidendi: quem senectuti baculum columenq; sibi præparatum esse putabat:Bononiam usq; ubi tunc quoq; degebas pædagogus:ex alpibus Bergomatum pedes iuisset:ac q sibi magistrum Zaninum.Sic enim antea in patria uocabaris:indicaret [illegible]enire neminem posset:tandem casu tibi obuiauit:ac cum [illegible]xtram iungeræ dextræ:teq; & amplexari & osculari paterna cuperet caritate:tanta impietate abs te fuit repulsus:ut eum nolueris agnoscere parētem:neq; ullis blandiciis ullisue precibus: aut cuiusq̃ sacerdotis exhortationibus adduci potueris:ut in occulto saltem cum ipso colloquereris . Omnē igitur spē: quã in te infelix:pater collocarat abiiciens: domum tristis admodum rediit.Vbi cum a Vicinia tota:quidnam ageret magister Zaninus rogaretur: barbare quidem: sed tamen non inepte: Nescio ego respondit quid agat.Sed iam nõ Zaninus:sed scalforniusnominat̃:& q dem me bene scalforniauit:hoc est magnopere decepit.Montani nãq; Bergomates Scalfornias deceptiones atq; fallacias dicũt.Ita nõ minus in p̃rem q̃ in patriã: quã ĩpudētissime es aspnatus: ĩgratũ ĩpiũq; te præstitisti.Et te phĩæ moralis peritum eē mētiri nihil pudet cum qui parẽtes patriamq; non agnoscunt: Ex sñia & phõrum & iuriscon-

sultorum inter ignominiosos infamesq; habeantur At dices: nihil prohibet eũ q sit malus:philosophiæ moralis tñ eẽ peritum. Cur itaq; .M. Tullium non defendis:a quo nos Panætii Stoici diuisionem minus bene f issе repræhensam in primo de officiis sexta cõclusione nostra cõtendimus? Quid de te sentire debẽt eruditi iuuenes cum Ciceronem ipm in libro de officiis præsertim extra oẽm ingenii aleam positum:ab errore liberum præstare nescias? Ego nãq; hanc proposui cõclusionem non ut Ciceronem erroris arguerem:sed quo omnes ĩtelligerẽt:te ut a bonis moribus: sic a philosophiæ quoq; moralis studio prorsus alienum esse. Cæteꝝ iam conclusionem ipsam explicemus.

Triplicem capiendi consilii diuisionem a Panætio Stoico assignatam minus recte in primo de officiis a Cicerone repræhẽsam fuisse contendimus? Quid afferes pro Cicerone Calfurni Bestia? Ego nãq; Panætiũ minus bñ rephẽsum sic oñdo. In triplici capiẽdi cõsilii deliberatione a Panætio assignata duo ptermissa inqt Cicero:cũ aliqd in diuidẽdo prerire maximum uitium habeatur. Nec.n.solum inquit Vtrum honestum a[illegible] [illegible]rpe sit:deliberari solet:sed etiam duobus propositis hon[illegible]tis. Vtrum honestius. Itẽq; duobus propositis utilibus. Vtrum utilius. Ita quam ille triplicem putauit esse rationẽ: in quinq; partes distribui debere reperitur. Ego contra non aliam q̃ triplicem capiendi consilii rationem potuisse a Panætio assignari contendo. Cum.n. Stoicæ sectæ addictus fuerit:comparatiuo gradu quem non admittit Stoicoꝝ dogma:uti non debuit. Recte itaq; triplicem capiendi consilii deliberatiõem ex Stoicorum snĩa Panætius inuexit. Nam & honestũne factu sit an turpe dubitatur:& conducat id nec ne de quo deliberatur:& utrum sit præponendum : quando utile cum honesto pugnare uidetur. Minus recte igitur Cicero hoc loco Panætiũ repræhẽdisse uidetur: Tu q primum lumẽ Italiæ te eẽ iactas:qd pro Cicerone dicas:nihil hẽs. Ego sic eum defendo;ut asseram .M. Tullium: q̃uis in opere de officiis Stoicos sequatur:eo tamen in loco:ut Academicum ab ipsorum Stoicoꝝ dogmate: dissentire:sicq; Panætium nõ iniuria

repræhendere; qui de officiis præcipiens maluerit Stoicæ sectæ dogmatis: q̃ cõmunis oĩbus fere hominibus consuetudinis rõnem hẽre. Sed hæc tibi Bæstia nõ solum sunt ignota. Verum ne pcipere qdem uales. Ad ultimæ igitur cõclusiõis approbationem reuertamur.

Illud Ennii dictum in primo de officiis pperam & legitur & exponitur: Salmacidas spolia sine sanguine & sudore. Tu qdem bestia nunq̃ diuinum illud Ciceronis de officiis opus legisti. Sed cũ blatteres me hũc locum deprauasse: nõ minore es ĩ errore: quin potius maiore: q̃ ii q hactenus sic & legerũt & exposuerũt. Illi.n. facile meam pbabũt correctionẽ: Tu siue ĩperitia siue ĩuidia, siue potius utroq; ab isto tã grãdi flagitio stare nõ desistis. Nã & una dictio in duas diuidit: & quod est uerbum: id nomen esse putatur: & deniq; quod est p imperatiuum modum cum quadam increpatione legẽdum: id enũciatiue citra ullam obiurgationem effertur. Sic.n. fere exponitur ut Salmaci uocandi sit casus: das uerbum indicandi: & spolia casus accusãdi. Vt intelligatur: o salmaci tu das & tradis spolia sine sanguine & sudore: hoc est: sine ulla cõtentione Ista uero mihi nõ expositio: sed deprauatio uidetur enim hoc in ĩbelles dictum haud ei dissimile: quod nunc quoq; in probris usurpat. I. pugna cum mulierculis: cum uiris ãt ne cõtendas. Quare mihi sic uidetur legẽdum: ut spolia imperandi sit uerbum nõ casus accusandi: quem rõ carminis. Est.n. heroicum: non admittit: & Salmacidas Grecus sit accusatiuus ut sic intelligatur. Molles atq; ĩbelles uirgines: q̃lis fuisse salmacis legitur expugna. Nam ut inqt Sex. Pompeius: q festus a plerisq; imperite nominatur: cum Festus prænomen esse nusq̃ ĩueniatur. Salmacis nympha Cæli & exræ filia mollissima fertur fuisse causa fontis Halycarnasi aquæ appellandæ Salmacidis: quam q bibisset uitio impudicitiæ mollesceret ob eam rem: quod eius aditus angustatus parietibus occasionem largitur iuuenibus petulantibus puerorũ puellarũq; uiolãdarum: quia nõ patet effugium. Inde Ennius salmacidas spolia sine sanguine & sudore. Eia nunc Calfurni Bestia persuadere pueris stude me hũc quoq; locum corrupisse: cum & sensus ĩtegritas & carminis qualitas spolia Verbum esse aperte decla

rent. Si .n. nomen esset: ultimam syllabam: quæ natura breuis est: primam dactyli esse oporteret. Quare corruperim ego an correxerim hunc locum uiderint docti uiri: quorum iudicium ut plurimi facio: sic tuū tuiq; similium nihilipendo prorsusatq; contemno. Quod si uel minimam tuorum puerilium errorum particulam attingerem: & eruditos iuuenes optunderem: & huic sermoni finis non inueniret. Quid .n. tu recte exponas: qui per ingenii tarditatem nō modo nihil ex te ipso excogitare possis: sed ne aliorum quidem enarrationes percipias? Num est miserādis pueris expectandum: ut historicū aliquē recte sibi prælegas: cum Suetonium candidissimum lucidissimūq; scriptorem tam flagitiose corrupisse depræhendaris? Num Persium aut Horatium aut aliquem paulo tersiorem poetam cum alienis demum expositionibus tibi sit insistendum? Num Ciceronis rhetoricos aliudue egregium opus: cū natura ab artis oratoriæ totiusq; philosophiæ cognitiōe penitus sis alienus: nihilq; inter legendum: nisi uerborum quam uulgo dñt constructionem & quidem confuse afferas? Hinc fit Vt siue poetas: siue oratores: siue historicos explicare coneris nihil t[illegible]n operis inuenire ualeas: quod diu auditoribus tuis placere possit. Nam cum primum aliquem uel pulcherrimū auctorē prælegere cæpisti: ut eum deponas ac dimittas: aliūq; incipias: tantisper efflagitare nō desistunt: donec uoti compotes efficiantur: nō quod digna cognitu opera nō libēter audiunt: sed quo te ad sensa præstantum auctorum exponēda perinde atq; asinum ad lyram natum deludant. Cui igitur mirādum si toti Academiæ ita es ingratus: ut doctissimus quisq; honoris? Academiæ ipsius publicæq; utilitatis amantissimus a munere profitēdi: cui es ineptissimus pro uirili sua repellere studuerit. Ac si recte & occulte: ut æquissimis Academiæ legibus cauetur: suffragia in pyxides fuissent coniecta: ineptiis tuis dignissimam nuper tulisses repulsam. Non solum .n. nouē & quinquaginta: quot sane pro te non tulisti: Sed oīa fere suffragia precibus quorūdam spretis: aduersus stoliditatē tuam collata fuissent. Complures nāq; eruditi iuuenes: ne tua flagitia comprobare quorūdam improbitate uiderentur suffra

gium ferre noluerunt. Quam ob rem si tibi recte consulere scires: primo quoq; tempore arti oratoriæ profitendæ renunciares: Ad aratoriãq; maxime istis humeris: istis lateribus: isti oris turpitudini: isti totius corporis uastitati conuenietem citra moram te conferres: neq; cõmitteres ut inuitis: ac reclamãtibus igeniosissimis quibusq; iuuenibus clarissimam omnium Academiam tuis ieptissimis simul ac flagitiosissimis lectionibus polueres atq; infamares.

RAPHAEL REGIVS HIERONYMO DONATO MARCOQ VE DANDVLO CLARISS. ARTIVM ET IVRIS VTRIVSQ VE DOCTORIBVS AC PAVLO PISANO SAPIENTISSIMO ELOQ VENTISSIMO Q VE SENATORI FELICITATEM.

e Tsi scio uos maioribus distringi negociis: q̃ ut commode nostras nugas aut legere aut audire possitis: dialogum tamẽ mihi nuper cum quodam Calfurnio Bestia de nõnullis Quintiliani locis habitum: uobis describere decreui: simul ut per q̃ acri iudicio uestro subiiciatur: simul ut uel hic aperte cognoscatis: quanto in errore quidam uersentur: q sub diticio Calfurnii noie ducti istum numero doctorꝝ uirorum putant ascribendum. Adeo nãq; rudis: tam nullo ingenio: ita distorto est iudicio: ut me sane q̃ pœniteat grauioribus qbusdam quæstionibus Hermolao Barbaro studiorꝝ specimini dicatis ipsum in certamen litterarium superiore æstate prouocasse. Tametsi. n. uidebam eum ineptum maximeq; insulsum esse: & q; tunc in disputationem descendere noluisse: minime tamen adduci poteram: ut eorum: quæ ne mediocriter qdem doctis ignota sunt: imperitum esse putarem: cum præsertim se omnibus doctis anteponat. Nunc uero quid de isto sit sentiendum ex hoc dialogo: si quando uobis ipsum pcurrere uacabit: facile diiudicare poteritis. In quo qdem soloecismos ab isto inter disputandum admissos: si minus mihi repræhensos uideritis: nihil est: quod miremini. Bestiæ nãq; adeo rusticus est sermo: ut nullam admittat correctionem.

Valete clarissima studiorꝝ ornamẽta. Paduæ idibus martiis: Mccccxxxviiii.

RAPHAELIS REGII IN NONNVLLAS FATVARVM CVIVSDAM CALFVRNII BESTIAE EXPOSITIONVM CONCLVSIONES.

Ora in epistola Fabii ad Tryphonem pro fune duntaxat quo naues terræ alligantur; accipienda est; non pro aura; ut quidam putant.

Nudæ artes in prologo Fabii ipsius iperite ad dialecticã mathematicasq; disciplinas a quibusdam referuntur.

Illud eiusdem Fabii in primo capite corrupte legitur. Quare præcipienda sunt optima; quæ si quis grauabitur non rationi defuerit sed homini.

Sensus ille in eodem capite primo. Dũ tamen intelligatur id quod prius dixi; bonum esse. hoc remedium; stu ab eo fuit confusus: qui bonũ cũ remedio putauit copulandum

RAPHAELIS REGII DE QVATVOR QVINTILIANI LOCIS CVM QVODAM CALFVRNIO BESTIA DIALOGVS RAPHAEL. CALFVRNIVS.

Raph.



Eri puerorum turba stipatus Calfurnii citra omnem professionis tuæ rationem:me apud scholas grauissimis conuiciis es aggressus: quibus idcirco nihil rñdi:quod ab istiusmodi iurgiis doctos pbosq; uiros semper ab horrere anīmaduerti. Nunc in corona pstantũ ingenio doctrinaq; iuuenum scholasticorum cum simus: cur calumniis omissis: non conaris ea refellere:quibus nuper quosdam ex erroribus in ipso statim Quintiliani principio tibi admissis: palam repræhendi atq; improbaui? Cal. Quos errores dicis. Ego non committo errores:neq; sic dixi:ut tu rephendisti

Raphael. Ecquonam pacto igitur illud in epistola ad Tryphonem Bibliopolam exposuisti? Sed si tantopere efflagitantur:q̄ tu affirmas:permittamus uela uentis:& oram soluentibus bñ pcemur. Quo inq̄ mõ orã eẽ accipiẽdã dixisti? Cal. Ego c qd' ora si inueniatur pro fune:quo naues ad terram ligantur:ut dicit Tortellius:sensui conueniebat. Sed qd' ego nunquam legeram oram in ea significatione. Et q̄uis Tortellius alleget Liuiũ in nono:tñ nõ dicit cuius decadis: & ego nũq̄ potui inuenire. Raph. Ista sunt ex iis quædã:quæ mihi & repphensa & magno doctissimi cuiusq; astipulatu ex Academia fuere explosa. Cum.n. addubites:utrũ ora pro fune reperiatur: profitearisq; oram in ea significatõe te nunq̄ aĩaduertisse: Verissima ea esse colligunt:quæ ab eorũ plerisq;:qui illi prælectõi interfuere notata:illico fuere diuulgata. Te in Tortelliũ ut perperam uerbũ illud exponentẽ:petulantissime fuisse inuectũ. ac tandẽ asseruisse ita oram ibi p aura eẽ accipiendam:ut plostrũ p plaustro dici consueuit:& fortasse auram potius eẽ scribendũ. Neq;.n. fieri põt:ut orã in ea significatione accipiẽdã probaris:quæ tibi tum ambigua:tum ignota foret. Alioq istud ñ eẽt auctorũ scripta explicare:sz auditorũ mẽtes penitus iplicare. Quam uero scita sit ista expositio: nõ ab

re fuerit diligẽtius pſcrutari. Ac primum quo furore ductu Tortellium rectiſſime oram ꝑ fune; quo naues terræ alligantur; exponẽtem; tam impudẽter lacerasti? Cal. Videt tibi Tortellius in oĩbus benedixiſſe? Raph. Minime uero. Homo nanq; fuit. Neq; omnia poſſumus oẽs. Sed de pleriſq; bene pcepit; & de hoc adeo recte; ut q contra ſentiat; prorſus & ingenio & iudicio carere conuincatur. Neq;.n. ora in ea epiſtola aliter q̃ pro fune accipi põt; neq; aliter q̃ oram legi. Cal. Apud quem inueniſti oram pro fune? Raph. Cum apud alios complures; tũ in quarto Fabii ipſius uolumine; ubi de narrationis breuitate præcipiens hoc ſubiicit exẽplũ. In portum ueni. Nauim proſpexi; quanti ueheret interrogaui; de p̃cio conueni; conſcendi. Sublatæ ſunt anchoræ. Soluimus orã; pfecti ſumus. Cal. Et ego uidi illum locum Quintiliani. Sed uellem ut adduceres alium auctorem. Raph. Si accurate illud Fabii exemplum legiſſes; nunq̃ te oram pro fune inueniſſe pernegaſſes; cum ſole clarius conſtet oram eo in loco nulla in alia ſignificatione q̃ pro fune accipi poſſe. Neq;.n. ad aliud uerbum q̃ ad illud ſoluimus poteſt referri. Quare ſane q̃ miror; cur aliũ expoſcas auctorẽ. Vt.n. nulla certior Ariſtotelis interp̃tatio ex peripateticoꝝ ſentẽtia q̃ quã ipſius Ariſtotelis ſumitur uerbis; ẽ habẽda; Sic Quintiliani ſenſa ipſius uerbis comprobata; alterius teſtimonio auctoritateue indigere minime uidentur. Neq;.n. uel te iudice ibi orã pro aura accipere poſſumus. Soluimus oram; cum neceſſario ad uerbum illud ſoluimus referatur; niſi forte putas Fabiũ ita ĩ utribus auras incluſas habuiſſe. ut æolus uẽtos Vlyſſi olim tradidiſſe narratur. Cal. Ego ſcio quod non inuenitur ora pro fune; & ideo non potes probare teſtimonio alicuius alterius. Rapha. Ego quidem ſæpius me legiſſe memini. ſed auctorum dicta nunc mihi non occurrunt. Neq; enim hodie quenquam auctorem euolui; ut id inuenirem; quod mihi minime eſt controuerſum; cum præſertim te in diſputationem deſcẽſurum neſcirem; nec tamen ſi ſciſſem in eo inueſtigando tempus conterere libuiſſet; cum cui Fabii auctoritas ſatis non eſt; is mihi fatuus eſſe uideatur; Cæterum tibi mos

geratur. Ecce hoc. T. Liuii mihi dictum occurrit. In ipsis quo q; trepidatum est nauibus: dum ne hostes cum suis simul ir/rumperent: trahunt scalas, oras & anchoras ne in moliẽdo mora esset: præcidunt. Videsne oras hoc loco duntaxat pro ru/dẽtibus esse accipiendas? Cal. Et ego scio q̄ istud dictũ ad ducitur a Tortellio: sed fortasse fictum est: quia dicit q̄ istud scribitur a Liuio in nono libro: & ñ dicit cuius decadis. Ra. Recte me tuarum ineptiarum admones: quarum ferme iam erã oblitus. Quis crederet Calfurnium: qui se primum Italiæ lumen primumq; mundi hominem eẽ iactat. Calf. Et sũ for tasse. Raph. Scio summopereq; lætor mihi rem esse cum tanto uiro. Sed quis crederet te ea ignorare: quæ ne mediocri ter quidem doctis sunt ignota? Quis. n. uel triuialis magister ignorat Liuium centum & quadraginta libros ita in quatuor/decim decadas distinxisse: ut librorum ipsorum ordo mini/me fuerit perturbatus? Nũquam ne animaduertisti. T. Liui/um modo in. xi. nõnunquam in. xxv. interdum in. xxxv. & de inceps citra omnem decadis mentionem: cum ab aliis gram/maticis: tum a Prisciano allegari? Quare desine Tortellium conuiciis insectari scite atq; eleganter Liui uerba afferentem: ac pos sincipe contemplari: ut satyri uerbis utar. Quam sit tibi curta supellex. Sic nãq; facile perspicies: an sis unicum Ita liæ lumen Cal. Ego de istis minimis parum curo: dummodo intelligam maiora puncta totius linguæ latinæ: quæ tu igno/ras penitus. Raph. Ingenuæ fateor multa eẽ apud scriptores & græcos & latinos quæ mihi minus percipiũtur. Sed ubi hæc minia desũt: maiora illa: q̃ tibi cognita eẽ iactas: ñ temer̃ locũ inuenire solent. Cæterum ad oram sermonem referamus.
Cal. Nondum sciuisti mihi adducere alium auctorem q̃ Quintilianum: qui orã posuerit pro fune. Raph. Si mihi omnium quæcũq; legi: memoria esset: facile te q̃plurimorũ auctorum scriptis obruerem. Sed cum ne sperandum quidẽ hoc sit cuiquam: ut memoria lectorum auditorũq; omnium tenaci sit præditus: sanequam miror: cur tantopere id a me ef flagites: cum præsertim: si Liuii decadas diligenter euolueris facile sis depræhensurus te petulanter nimium in Tortelliũ

fuisse fuectum. Sed detur tibi id quod aperte falsum est: orã pro fune alibi non inueniri. Ego tamen uel grandi pignore de posito contenderim oram in Fabii epistola ad Triphoné nulla in alia significatione esse accipiendam. Cal. Et ego dixi quod erat bonus sensus: si ora pro fune reperiatur. Ra. Ego uero uel decem aureis nũmis depositis assero etiã si alibi non reperiatur: minime in alia significatione q̃ pro fune in ea epistola oram accipi posse: teq; ipsum nisi ptinax esse malueris q̃ ratõi parere: ui argumentorum fateri compellam. Cal: Nũq̃ id facies. Ra. Si mihi recte respõdere te non pigue/rit: Ego id statim effectum dabo. Sentisne Fabium in primis: ita & tersum esse & elegantem: ut nihil in eius scriptis minus bene ornatéue positum dephendatur. Cal. Sentio & ita ẽ Raph. At duo uerba idem significãtia in continentibus sensibus usurpare: longe a Fabii candore ornatuq; uidetur esse alienum. Sic. n. inquit Fabius. Sed si tantope efflagitantur: q̃ tu affirmas: pmittamus uela uentis: & oram soluẽtibus bene precem? Ora igitur si non pro fune: ut ego assero: pro aura certe: ut tu putas: accipietur. Aura uero eadem cum uento esse iudicatur: tametsi aura lenior. Ventus dicatur esse uehementior. Deinde si oram pro fune non acceperimus ad quod[illegible] uerbum putas referendam? Cal. Ego dixi quod si pro fune inueniatur: debebat construi cum participio soluentibus. Si p aura ponatur: cum uerbo bene precemur. Raph. Si aptissime demõstrauero Fabiũ alterum linguæ latinæ lumẽ: i fœdissimũ cõiici solœcismũ: si orã p aura accipiãus: fẽtiesne orã p aura ibi fuisse positã? Calf. Nunq̃ id ostendes. Ra. Tibi quidem qui ingenii: tarditate nihil pcipere uales: fortasse nũq̃. His uero scholasticis iuuenibus & ingenio & doctrina pollentibus id e uestigio demonstrabo. Nam si ora non pro fune accipitur: sed pro aura: pculdubio ad illd uerbum precemur referatur oportet. At præcor uerbum cum aduerbiis illis bene maleue copulatum solo contentum: est dandi casu: nec unquam accusatiuum admittit: ut cum dicitur. Amicis bene: inimicis male precandum est. Calf. Istud manifeste falsum

ē:quia precor semper cum accusatiuo construitur:quod eti/am pueri sciunt. Rapha Tuos quidem pueros uerisimile est ignorare id quod tibi quoque est ignotum. Sed pre/cor uerbum:ut sine illis bene maleue aduerbiis accusatiuo iūgi omnes facile sciunt:ita cum illis copulatum accusandi ca/sum refugere:cum hactenus nunq̄ aīaduerteris: pueros tuos docere minime potuisti. Cal. Ego nō soleo docere meos discipulos falsam grāmaticam. Ra. Et cur alicuius auctoritate rōneue aliqua id nō ostendis esse falsum:quod ego ita ueꝝ eē contēdo: Vt qui cōtra sentiat:nihil sciat? Cal. Auctoritates nunc non ueniunt in mētem:cras mille adducā. Ra. Etiam si totā peruigilaueris noctem:nullum tamē ex latinis comperies auctoribus:qui ab isto errore stare uideatur. Neq;.n.citra rōnem est usurpatum:ut uerbo precor cum illis aduerbiis iuncto:accusandi casus non adiiciatur:cum aduer/bia ipsa casuum uice fungantur. Perinde nāq; dicimus. Indo/ctis pertinacibus male precemur:ac si malam fortunam illis precari diceremur. Quapropter ne Fabius in tantum soloecismum incidisse coarguatur:orā non pro aura:ut tu exposuistī sed pro fune duntaxat:quo naues terræ alligantur:accipien/dam esse nemini est dubitandum. Cal. Ego ꝓbabo cras multis auctoritatibus:quod precor semꝑ cōstruitur cum ac/cusatiuo:& sic ostendam te bonaꝝ literaꝝ esse ignaꝝ. Raph. Eo pacto paria fecerimus. Hodie nāq; non a rhetorica modo mea potissimum opera uisus es alienus:ueꝝ ipsa quoq; grāmatices rudimenta ignorare. Sed quanam ratione tutaris id quod secūdo loco reprehēdi nudas artes a Fabio accipi Dialecticam. Geometriam: Arithmeticam: Musicam: Astrolo/giam. Tametsi.n.quibusdam placet ista expositio: mihi ta/men nunq̄ potuit probari:ut quæ Fabii sentētiæ apertissime aduersari uideatur. Cal. Ego non dixi sic. sed aliter ex/posui. Raph. Nihil facilius q̄ ad inficialem cōfugere sta/tum:cum præsertim ex multorum sermone acceperis q̄ ma/xime a Fabii instituto alienum istiusmodi sensum:in philo/sophoꝝ auditorio mihi nuꝑ aptissime fuisse demonstratū.

Sed uide ne turpius sit impudẽtissime id negare: quod mul-
tis audiẽtibus asseruisti: q̃ ingenue profiteri te humana fragi
litate lapsum esse. Cal. Ego scio me non esse lapsum.
Raph. Quonam igitur pacto exposuisti? Calf. Ego dixi
quod nudas artes posuit Quintilianus pro libris: in quibus
omnia præcepta alicuius artis non traduntur. Raph.
Tu quidem enarrationem meam referre uelles. Sed cũ eam
nõdum plene ꝑcipe potueris: facile apparet te illius auctorẽ ñ
fuisse: sicq; ut q te audierũt: testãtur: exposuisse. Cũ uero id ĩ
ficieris: ad tertiũ si placet erratũ trãseamus. Cal. Tu semp
dicis me errasse. Ego nõ erro. Tu es ille q erras. Ra. Nõ ĩfi-
cias eo me quoq; ĩterdũ labi. Sed ĩ defẽdẽdis erroribus perti-
nax eẽ haud quaq̃ cõsueui. Quare si tibi minus recte aut dice
re aut dixisse uideor: me corrigas uelim. Cal. Tu dixisti:
ut mihi fuit relatũ: cũ me carpebas: in prima Quintiliani epi
stola: cũ neq; prima sit neq; scḋa. Ra. Me qdẽ in ipsa statim
Quintiliani ad Tryphonẽ epistola te ĩ maximũ ĩcidisse erro
rẽ ꝑdicasse recordor. In pria uero dixisse nõ memini. Quod
tñ si dixi nõ animi sed linguæ dũtaxat error fuit. Tu si alia ñ
hẽs: q rep hẽdas: ad tertiũ locũ: ĩ quo mihi grauiter admodũ
errasse uideris reuertamur. Cal. Quis ẽ iste loci Ra.
Ille uero ẽ ĩ prio capite: ubi: sic Fabius ait. Quare præcipiẽda
sunt optima: q̃ siquis grauabitur: nõ rationi defuerit: sed ho-
mini. Quo modo legisti defuerint numero plurali: an defue
rit singulari? Cal. Anteq̃ tibi respondeam: uolo uidere quo
modo præcedentia intelligis. Quæ siquis grauabitur. Quæ
cuius casus? Ra. Tu quidem disputandi legẽ peruertis.
Cum.n. tuas expositiões impugnem: tuum est nõ rogare. sed
respõdere. Quare pueriles istas mitte interrogatões: mihiq;
ut moris ẽ: rñde. Cal. Tu ignoras istud & iõ nõ uis rñdere.
R. Hoc tibi qḋ difficile maxĩeq; rcõditũ uř. Mihi uero adeo
uulgatũ puerileq;: ut ne dubitare qdẽ de eo quenq̃ existimẽ.
Quis.n. ẽ uel rudiũ puerorꝫ: q nõ uideat eo in loco: quæ rela
tiuũ accusandi esse casum? Cal. Quidam mihi retulit
quod tu dixeras esse nominatiuũ casum. Raph. Mẽti-
tus est ille quisquis fuit; quo te; qui me litteras ignorare

semper calumniaris: falso gaudio afficeret atque irrideret: Sed quo tandem pacto illud legisti defuerit an defuerint? Cal. Ego cum domio Omnibono præceptore meo lego defuerit numero singulari: & ita esse legendum præcipienda futuri temporis manifeste docet. Raph. Quintilianæ uagæ moderator summe iuuentæ. Gloria Romanæ Quintiliane togæ. In cuius manus peruenisti exponendus? Tu qui rhetoricam in Academia profiteris: præcipienda eo in loco futuri temporis esse participium asserere non erubescis? Cum pueri nomina a participiis discernere nesciunt: grauiter a triuialibus magistris uapulare solent. Te puerorum magistrum ista ignorantem non iudicabimus flagris subiiciundum? Cal. Tu potius quam ego uerberādus esses: cum grauabitur quod est futuri temporis: manifeste ostendat: quod præcipienda ē participium futuri temporis. Raph. O medici mediam pertundite uenam. Vide quo te istud tuum deducat argumentum. Multi grauabuntur præcepta a Quintiliano tradita: eritne hac in oratione tradita futuri temporis participium: ut grauabuntur uerbum? Cal. Ego dico quod est futuri temporis: quia nulla præcepta adhuc tradita sunt a Quītiliano. Raph. Si quicquam eorum quæ a Fabio traduntur perciperes: nunq̄ ista ab oī ueritate aliena: in corona præsertim tot doctissimorum iuuenum tam temere iactares. Qui enim fieri potest: ut nulla Fabius ad eum usque locum tradiderit præcepta: qui iam a capitis initio parentibus præceperit: ut de filiis natis statim quam optimam spem concipiāt: eisque nutrices in primis & bonis moribus præditas & recte loquētes adhibeant: deinde pedagogos: qui aut sint docti: aut se non esse doctos sciant. Tum ut pueri iter quos educabitur futurus orator: & probi sint: & bene loquantur. Videturne tibi hæc præcepta non esse. Cal. Sunt bn̄. Sed parua & leuia. R. Ego difficillima factu ea eē cōtēderim. sed lōgiore sermone opus eēt. Quare ad rōbum redeamus. Velim mihi cām assignares: cur defuerit unitatis numero putes legēdū eē. Cal. Nolo te istud hodie docere: quia tu nō intelligis hūc locum:

& uis corrumpere. R. Vter nostrum corrumpat hũc loco cum doctorum sit iudicium. Ego quidem meæ correctionis rõnem ita firmaui: ut doctis omnibus: qui eam acceperunt: uerissima uideatur. Sed posteaq̃ ista tua persuasione falsa frui: q̃ discere mauis: fœdissima quatuor ea flagitia: quæ mihi in philosophorum auditorio repræhẽsa fuere: benignæ tibi cõdonentur: ad eaq; quæ nondum in disputationem fuere adducta: transeãus simul ut ueritas elucescat: simul ut errores dissseminati ex Academia explodantur. Scito enim te hactenus cum nondum sex octoue sũmum Fabii paginas prælegeris q̃dragınta & amplius loca tum corrupte legisse: tum peruerse exposuisse. Cal. Ego omnia bene exposui. Dic unum ex is quæ male uel legi uel exposui. R. Negabisne te peruerse illud saltem exposuisse quod ego ultimo loco notaui. Dum tamen intelligatur id quod prius dixi bonum esse: hoc remedium. Cum bonum remedium ita confuderis: ut ad bonas nutrices doctosq; pædagogos asserueris esse referendum? Cal. Nescio quid dicas. Ego bene legi. R. Quã bene exposueris facile diiudicabunt: ii præstantes medici: quibus nõ est ignotum: remedia non sanis: sed ægrotis duntaxat adhiberi solere. Nutricibus certe male loquentib: pædagogisq; imperitis remedia forent adhibenda: id quod eleganter a Fabio præcipi uidebit: quicunq; ita distinxerit: ut bonũ ad nutrices recte loquentes doctosq; pædagogos: remedium uero ad eum: qui alumno adesse præcipitur assiduus: referatur. Quod quidem siquo ingenio esses: facile ex illorum pronominum id & hoc eleganti usu percipere potuisti. Vt enim id pronomen longinquiori: ita hoc propinquiori respondere solet. Cal. Ego scio ista melius q̃ tu. Dic unum aliud ex iis: quæ male exposui. Raph. Quam libentissime uero. Quonam modo illud legisti in capite eo: in quo Fabius de litteris uerba facit: An cuiuslibet artis est: diiudicare litterarum sonos. Cal. Vellem prius: quod tu mihi exponeres quædam ianterora. Raph. Te non decet tergiuersari: cum præsertim uideas omnes hos scholasticos iuuenes tuam

impudentiam demirantes: qui cum mihi respondere debeas: ad interrogationem conuertaris. Quare si mei non uis: horũ saltem habeas rationem: qui omnes abs te efflagitant: Ut quo pacto id legeris: tandem in medium proferas. Cal. Nemo est in Italia qui istud sciat. Raph. Maximo quidem omnium risu istud fuit idcirco exceptum: quod penitus nõ est falsum: cum te id saltem ignorare imprudens aperte fatearis. Quare fac instructior cras in disputationem reuertaris. Postridie cum multo plures q̃ pridie confluxissent & scholastici iuuenes & doctores: angustissimeq; sederemus. Ec quid inq̃ Calfurni non stas promissis? Cur me penitus litterarum ignarum esse non ostendis? Inuenistine precor cum bene maleue aduerbiis iunctum etiam accusatiuo copulari? Cal. De isto dicemus alio tẽpore. Tu heri dixisti quod illud Quintiliani in epistola ad Tryphonem non potest aliter legi: q̃ oram pro fune: quo naues ad terram ligantur. Si ostendero tibi quod et aliter legi potest: quid dices? R. Si ualida id mõstraueris ratione: doctum ĩgeniosumq;. Sin minus: te ĩulsum imperitumq; diiudicabo. Cal. Ego uolo te docere unum: quod nũquam fortasse uidisti. Raph. Grati uiri officio [illegible]geris: cum ego quoq; te iam multa docuerim. Sed qd nam istud est: quod tam acute excogitasti? Cal. Ego dico qd potest legi oriam. Erat. n. oria genus nauigii apd antiquos: quod tu ignorabas: ut A. Gellius ait. Sic nanq; intelligemus: Soluentibus oriam: idest nauem: ut ouidius dixit Soluerat oebalio classem de littore pastor. Raph. Nouicios & quidem foedissimos isto tuo nauigio errores inuehis Calfurni: non quod oria apud ueteres genus nauigii non fuerit: Sed quia Fabii tempore in usu esse desierit. Fabius uero ipse in epistola praesertim tam familiari uerbum iam cum re ipsa exoletum nequaquã affectasset. Ut enim prisca uerba iterdum orationem pulcherrime cõmendant: sic ab epistolari stilo maxime sunt aliena. Cal. Quo modo scis oriam in usu non fuisse tempore Quintiliani? Raph. Ex ipsius Gellii uerbis hoc aperte colligitur: qui oriam apud priscos genus na

uigii fuiſſe priſcorum poetarum teſtimonio ſolum oſtendit.
Sed fuerit Fabii tempore oria in uſu. Apud quem unq̃ orato-
rum ſoluere nauem in iſta ſignificatione inueniſti? Quod. n.
Statii carmine niteris: nihil eſt. Nam ex Fabii ſententia sermõ
nis auctoritas a poetis: Vt qui metri neceſſitati alligantur: nõ
eſt petenda. Cal. In qua ſignificatione dicis ſoluere nauẽ
non inueniri? Raph. Nempe in ea quam & tu accipis
& illud Papinianum continet carmen. Neq; . n. ſtudioſſimi iu
uenes Soluere nauem apud Solutam orõnem ſcribentes id ſi
gnificat: quod iſte ſomniat: Sed diſſoluere: ac in ligna tabulas
& clauos ex quibus conſtat reſoluere: nec unq̃ in alia apud ora
tores inuenitur ſignificatione. Quam ob rem iſta tua oria in
qua fabricanda & oleum & operam & totam noctem fruſtra
conſumpſiſti: ut reconditi aliquid in medium adduxiſſe ui-
dereris: cum iampridem ſoluta carieq; confecta ex uſu abie-
rit: longe eſt ab elegantia Fabii candoreq; aliena. Oram itaq;
profune quo naues terræ alligantur in epiſtola ad Tryphonẽ:
quod & ſenſui & metaphoræ qua utitur Fabius: maxime
congruit: & a doctiſſimo quoq; probatur: legendum eſſe ne-
mini dubium eſſe debet. Cal. Ego non dixi quod oria de
ber legi: ſed quod poteſt. Raph. Ego uero non [illegible] n nõ
debere: ſed ne legi quidem oriam poſſe: perſpicue monſtraui
Quare ſi libet ad alia tranſeamus niſi fortaſſe uis id oſtende
re: quod heri es pollicitus: Verbum illud precor cum bene
maleue aduerbiis iunctum accuſatiuo quoq; copulari: nõ mo
do datiuo. Cal. Adhuc non potui inuenire. Raph.
Facile hoc mihi creditur. Tota nãq; nocte in fabricanda oria
fuiſti occupatus. Sed cum tu ad excuſandum errorem in ip
ſo ſtatim initio cõmiſſum redieris: non ab re erit: ſi ego quoq;
de nudis artibus iterum aliquid fuero locutus: quo oẽs ĩtellĩ
gant: te eum quoq; locum & puerſe expoſuiſſe: & uulgatam
mihi enarrationem nondum percipere potuiſſe. Cal.
Ego de tua expoſitione nihil ſcio. Nudas autem artes dixi põ
ni pro libris in quibus omnia præcepta pertinentia ad ar-

tem oratoriam non traduntur. Raph. Si tua est hæc expositio: apud quem auctorem artes pro eiusmodi libris usur pari inuenisti. Cal. Notum est hoc per se: & non indiget testimonio alicuius. Raph. Heri uel conuiciis a me efflagitabas alium auctorem q̃ Fabium: qui ora profune usus esset. Nunc te nihil pudet negare id testimonio cuiusq̃ indigere: quod & rarum est: & in alia frequentius accipitur significatione. Ars nãq; proprie est collectio præceptorum ad aliquem finem uitæ utilem tendentium: ac frequentissime quidem in hac usurpatur significatione. Quare si ita primum exposuisti: neq; ad dialecticam mathematicasq; disciplinas: ut omnes qui illi prælectioni interfuere testantur: dixisti referendum: ne te pigeat: cuius auctoritate nisus ita exposueris: confiteri. Cal. Ego ex me dixi: quãuis non habeam aliquẽ auctorem. Raph. Tu quidem me habes auctorem: sed quia omnium es ingratissimum: per quem proficias: fateri non uis. Cum enim eum locum enarrarem Seruii: grammatici auctoritate nisus artes pro libellis breuiter de aliqua arte conscriptis accipiendas dixi. Sed cur nudæ a Fabio dicuntur artes? Cal. Quia omnia præcepta non complectuntur Rap. Vel ex ista colligi potest expositione falsa & inepta: te ita ut repræhendi: Exposuisse. Neq; enim idcirco libelli de arte oratoria compositi: artes nudæ appellantur: quod in eis omnia quæcunq; ad artem spectant: non præcipiuntur: nisi forsitan putas Ciceronis rhetoricos in quibus de sola inuentione præcepta traduntur: in numero nudarum artium esse collocandos. Sed nudæ artes ideo dicuntur: quod in eis nuda præcepta citra ullum fere orationis ornatum tradũtur. Quare ad alia: si quid tu percipere potes: hoc quoq; ex me disce: ac tuos discipulos pristinam dedocere cura expositionem. Cal. Ego nihil a te disco. Tu multa a me didicisti. Raph. Nisi multo antequam tu in hac celeberrima Academia & Fabii institutiones & pulcherrima quæq; latinæ linguæ opera professus essẽ atq; enarrassem: id uerisimile cuiq̃ uideri posset. Cum uero quæ profitẽte me exceptæ fuerũt expositiões: oĩ cõ

tentione habere curaueris:si quid Fabii acuminum recte ex-
ponis id mihi acceptum totum est referẽdum. Quæ uero p-
uerse & legis & exponis:tum igenii tarditati:tum fallaci do-
ctrinæ psuasioni:quam tibi iduisti: proculdubio sunt ascri-
bẽda. Sed his omissis uelim mihi totum illum Fabii sensum
aut plegas:aut istud Quintiliani opus mihi accommodes.
Nam plerũq; nudæ illæ artes. Quid seqtur? Reliqua.n.mihi
nõ occurrunt. Tu plege si placet. Cal. Ego legã. Sed non uo-
lo ut uideas meum librum. Nam plerũq; nudæ illæ artes ni-
mia subtilitatis affectione frangunt atq; concidunt qcqd ẽ in
orõne generosius. R. Quomõ? Relege si libet. Nimia subti
litatis:qd subiicit? Cal. Nimia subtilitatis aflectiõe. R. Le
gistine aflectione? Cal. Legi & sic exposui. R. Nũc te habeo
irretitũ:ut nisi cum maximo dedecore tuo nõ possis diffiteri
te in hoc quoq; librariorũ deprauationes secutum fuisse. Verũ
adduci nõ poteram:ut crederẽ te adeo rudem esse:ut ea igno
res:quæ pueris quoq; minime sunt ignota. Cal. Ego iterũ fa-
teor quod ita legi. Vis tu fortasse dicere quod affectio non ẽ
uocabulum latinũ. R. Minime uero. Sed uel decem aureis
nũmis depositis contẽdo nullo modo affectione hoc loco eẽ
legẽdum. Neq; enim aut sensus aut latinæ elegantia ratio pa
titur:ut affectione legatur. Vt enim animi corporisue affec-
tionem eleganter dicimus:ita subtilitatis affectionem latino
rum nemo unq̃ scripsit. Quare non affectione sed affectatio
ne doctissimus quisq; semp censuit esse legendũ. Cal. Qua
re quẽadmodũ dicimus aflicior tibi:dicere ñ possumus afle
ctionẽ subtilitatis. R. Aflicior tibi:pro eo quod est magno ti
bi amore deuincior latine dici sentis? Istud uero est nõ Quin
tilianum:sed latinã linguã corrumpere atq; inqnare. Tu istas
stulticias pueros multis precibus corrogatos doces? Triuiali
um profecto magistrorum discipuli aflicior tibi in ea:quam
dixi:significatiõe nequãq̃ latine dici non ignorãt. Tu q te pri
mum hoiem mundi esse iactas: posteaq̃ cœpisti rhetoricam
legere:grãmaticæ es oblitus. Aflicior bone uir passiuum ẽ uer
bum:quod quidem ita demum cum datiuo copulatur: si &
pro ablatiuo ponatur & a septimo casu excipiatur:ut cum oẽs

docti prædicant. Academiam tibi maximo dedecore affici. Quãq̃ aũt latine afficior tibi diceretur: minime tamen subtilitatis affectione recte legeretur. Cum.n.subtilitas affectionem non habeat: subtilitatis affectio dici nõ põt. Nam affectio ut plerisq; in locis & in rhetoricis & in Thusculanis quæstionibus Cicero testatur: ẽ corporis animiue aliqua de cã cõmutatio. Quare nõ affectione: quod tum a Fabii sensu tum a latinitate ẽ alienum: sed affectatione quo uerbo & sensus pficitur: & Fabius frequẽtissime utitur: procul dubio legẽdum uidetur. Cal. ego nõ dixi: qđ solum affectione esset legẽdũ. R. Tantane es impudentia: ut id negare audeas: quod nup es confessus? Perhibete quæso testimonium ueritati doctissimi iuuenes tuq; in primis Magnifice rector. Cal. Ego dixi quod utroq; modo legi põt. R. Minime uero. Vna.n. dũtaxat ẽ ueritas. Neq; fieri põt: ut Fabius utroq; scripserit modo: cũ præsertim affectio longe ab affectatione aliud sit: Id quod ex eorum uerborum: unde hæc nomina declinãtur: significatione facile pcipi potest. Et afficere qdem quid signicet: notius est q̃ ut nunc sic declarãdum. Affectare uero significationem mihi ig[illegible]rare uideris: cũ p affectatione poni affectionem posse prof[illegible]aris. Cal: Ego melius scio q̃ tu qd sit affectare. Nam ut ait Festus Pompeius. Affectare est aĩum inclinatum habere. R. Istam nõ credo Sex. Pompeii eẽ descriptionẽ: ut quæ huius uerbi uim plene non Exponat. Est.n. proprie affectare aliquid conari: quod efficere non possis repugnante natura: Quod fere turpe est: ut alibi Fabius. Nihil odiosius affectatione. Cal. Hodie legi Festum Pompeium: qui sic exponit ut dixi. R. Afferatur Sex. Pompeius. Nihil tuæ memoriæ credo. Cal. Statim tibi ostẽdam te nescire qd dicas. Da mihi Festum Pompeium. Affectare est animum ĩclinatum habere. Sic dicit Festus Pompeius: quod tu negabas. Nonne ego semp dixi: quod tu nescis litteras. Nũc es cõclusus. R. Quid tumultuaris bone uir? Nihil ẽ quod læticia efferaris. Etsi.n.

Pompeii sententia plene pcipi non pōt: qđ eius opus a quodā insulso ita fuit mutilatum: ut nullius fere uerbi Expositio integra habeatur: istam tamen descriptionem quanuis mācam mihi suffragari: tibiq; refragari: ostendo. Nam si affectare ex Pompeii sententia est animum inclinatum habere: Affectatio certe erit animi ad aliquam rem inclinatio: quæ significatio quidem a Fabii sensu minime aliena uidetur. Sed Laurentius Valla ætatis nostræ Varro melius pleniusq; hoc uerbum Exponit. Cuius scripta quidem si diligentius hac nocte perlegeris: facile ista persuasione deposita Veræ sententiæ accedes: teq; pro affectatione nimium imperite affectioné legisse si quid est in te ingenii: animaduertes. Cal. Ego bene scio quod dicat Vallensis. Raph. Si paulo accuratius iterum caput illud perlegeris: in quo de affectu & affectione differit: aperte in maximo te esse errore cognosces Sed de hoc satis superq; . Nunc tertium mihi repræhensum si placet discutiamus. Heri nanq; nec quo modo legeris: nec quo pacto illud Fabii exposueris. Quare præcipienda sunt optima: quæ siquis grauabitur non rationi defuerit: sed homini; explicare noluisti. Calf. Scis quare. Q[illegible] ideo quod tu non intelligis istum locum: & ideo nollem docere. Raph. Maximam præ te fers ingratitudinem: qui cum multa iam Ex me didiceris: hoc tamen nolis enucleare: cum præsertim tot adsint scholastici iuuenes: qui istam reconditam cupiunt audire expositionem. Cal. Si isti non essent: nunq̃ dicerem illud quod accepi a domino Omnibono preceptore meo. Nam ille sentiebat: quod iste locus sic erat legendus. Quæ siquis grauabitur non ratio sibi defuerit sed homo. R. An Oībonus Vir elegātissimus: cuius ego quoq; fui discipulus: istius corruptiōis. mētirer nāq; si dicerē correctiōis: fuerit auctor facile ex ipso sēsu: q nullus nisi ineptissimus eē pōt: itelligit. Cal. Imo ē optius sensus. Significat enim quod ipse est traditurus optima præcepta: ne

ratio sibi deesse possit:sicut si legens Nicoletus adduceret acuta argumēta:quæ licet ab auditoribus non ītelligerentur tamen non deessent rōni Nicoleti. R. Quæ uerborū ista sūt portēta? Cum similitudines ad īferendam rebus lucem soleant adhiberi:isto simili ita hunc sensum obscurasti:ut nemo qd dicere uelis pcipere possit. In causa uero ē quod ñ cōtētus leger defuerit numero singulari: ut hacctenus ab oībus fere corrupte lectum fuit:alias quoq; & qdem fœdiores adiecisti deprauationes. Non solum. n. sibi pronomē quod & sensui repugnat:& nullis in exemplaribus īuenitur:ascribendum putas:sed duos quoq; dandi casus in rectos temerarie nimium: cum nusq̄ sic scriptum īueniatur:ausus es cōmutare: ut legatur. Quæ siquis grauabitur nō rō sibi defuerit:sed homo. Ac uerborum quidem iste contextus non est īcongruus: sed istiusmodi sensus sic ē a Fabii elegantia alienus:ut ne uiro qdem uel mediocriter docto uideatur esse dignus. Qui nanq; Fabius diceret rōnem sibi non defuturam:cum rō ipsa sibi nunq̄ deesse possit:siue optima præcipiantur siue pessima:alioqui rōnis amitteret appellationem. Quare tardissime Calfurni non Q[illegible]intilianum modo corrumpis:uerum Omnibonum quoq; [illegible]incentiuum hoīem ætate nostra facundissimum:cui tantum ascribis flagitium:maximo dedecore afficis. Quo nāq; pacto uir & īgeniosus & eruditus e quatuor Vnius sensus uerbis tria īmutare sibi permisisset? Istud nāq; non corrigere sed prorsus corrumpere auctores foret. Cal. Ego scio qd' sic legebat ut dixi:quia sic īuenio in meis scriptis: quæ sub eo collegi. R. Tu qdem fortasse multa profitente omnibono excepisti. Sed cum non perciperes quæ dicerentur:ita omnia confudisti:ut non Omniboni enarrationes:sed ineptæ Calfurnii confusiones sint appellande. Neq; īficias eo:Omnibonum quoq;:ut alii:hacctenus: defuerit unitatis numero legisse. Ego nāq; primus uerissima rōne ductus hunc locum emēdaui. Sed id pronomen aliudue tale extrinsecus subaudiēdum putasse. Quod si tu quoq; sic legisses:tot præstantium uiro℞ auctoritate:facile opinionem tuam protegere potuisses. Nūc tibi hoc patrocinium tanta temeritate ademisti. Quam ob

rem ne te pudeat istam stultam deponere persuasionem meã
q; approbare emendationem tam facilem præsertim:ut uni/
us duntaxat litteræ ascriptione perficiatur:tam sensus cando
ri perspicuitatiq; conuenientem:ut doctissimus quisq; schola
sticus iuuenis mihi certatim gratias egerit:qđ sibi antea igno/
tum:perspicuum illustremq; reddiderim hunc locum.
Cal.Ego non sic intelligo. Raph. Hoc tibi facile as/
sentior.Distorto nanq; es & ingenio & iudicio.Cras alia si ue/
neris discutientur.Postridie cum Laurentium Vallam qui/
busdam ostenderem eadem: quæ pridie ego de affectatione
retuleram:præcipientem:ecce Calfurnius aduentans clamare
cœpit.Nunc omnes cognoscent te nescire litteras. Ecce mecũ
portaui Laurentium Vallensem:qui confirmat meam opini/
onem:& afectione legendum esse dicit:quemadmodum ego
quoq; dicebam. Raph. Iste doctissimi iuuenes aper
te insanit furoreq; impeditus aut quæ a Valla præcipiuntur
non percipit:aut ea quoq; corrumpit:Quid clamas Calfurnĩ
Cal.Ego portaui Vallensem dicentem ut ego. Raph: Ego
q̃q; eiusdẽ auctoritate nitor.Quare uide ne ut Fabii ita Lau/
rẽtii quoq; scripta aut nõ pcipias aut inuerse legas. Cal. Ego
melius quam tu intelligo & lego.Ecce dicit quod af[illegible]io fre
quentissime apud Quintilianum inuenitur his uerbis: Ab
hoc fit affecto quo etiam Cicero ĩ libris ad Herenium utitur
Non tam affectanda q̃ superiores:sed tamen adhibenda non
nũq̃.Apud eundem nunquam nisi me incuria fefellerit aut
memoria fallat:legi affectionem:frequenter apud Quintili/
anum & cæteros ut illud. Nihil odiosius affectione.Quid
nunc dices?Non ego semper dixi:quod nescis bonas litteras?
Rapha. Videorne uobis doctissimis iuuenes uates fal/
sus?an potius uel Apolline ipso uerior?Et miramur si iste ubi
q; fere Fabii institutiones corrupte legit:cum Vallæ eleganti/
as pueris quoq; non ignotas nec intelligat: & ita peruertat: ut
Luce clarius sibi ipse Valla nostræ ætatis Varro in eodem ca/
pite repugnantia dicere coarguatur?Qui enim fieri potest ut
Valla asserat affectionem apud.M.Tullium non inueniri:cũ
affectionis ipsius definitionem a Cicerone ipso & in rhetori/

cis & in Thusculanis quæstionibus assignatam Paulo superius descripserit? Profecto sic caput ipsum inchoat. Affectum nusq̃ uideor reperisse apud Mar. Tullium: frequentissime affectionem: contra apud Quintlianum frequentissime affectum: raro affectionẽ. Hæc paucula certe nisi prorsus ingenio careres: tibi documento eẽ potuerunt: Vallam perspicue a me stare: neq; sic illius capitis finem: ut tu peruertisti esse legendum. Sed quæ subiiciuntur: nonne te stipitem esse apertissime ostendunt: qui puerilem adeo deprauationem a librariis admissam peruidere non potueris? Sic. n. paulo post Valla ait. Affectionem modo Cicero sic definit. Affectio est animi & corporis ex tempore aliqua de causa mutatio: ut lætitia: cupiditas: metus: molestia: morbus: debilitas & alia quæ in eodem genere reperiuntur. Modo sic. Affectio est quædã ex temporum aut negotioꝝ euentu aut administratione aut hominum studio commutatio rerum: ut nec tales quales ante habitæ sunt: aut plerũq; haberi solent: habendæ uideantur Sentisne hebetissime Calfurni Vallam pugnãtia dicere: nisi aliter atq; tu somnias: capitis illius finis legatur. Cal. Tu semp[illegible] corrumpis libros. Ego sic lego ut in omnibus inuenitur sc[illegible]ptum. Raph. Non inficior multa ex iis quæ impræssa fuere exemplaria isto modo esse deprauata. Sed demus quod falsum est: in omnibus sic legi ut tu somnias. Vel grandi tamen pignore deposito audacter contenderim affectationem in fine capitis bis esse legendum: ubi tu affectionem legisti. Apud eundem nisi me incuria fefellerit aut memoria fallat nũq̃ legi affectatõnẽ: freqnter apđ Quitilianũ & cæteros: ut ibi nihil odiosus affectatõe. quod si corrigeẽ nescis istiusmõi pueriles elegãtiaꝝ uallæ corruptões: qđ ĩ castigãdis Fabii ĩstitutõibus: quo opẽ nihil ẽ mẽdosius: facies? Profecto si & tibi & pueris tuis recte cõsulere posses aliud qđ opis ꝑlegeres: hũcq; auctorẽ tãtisꝑ dĩpõeres: dũ meis ĩ opis eius deprauatões annotatõibus extremã ĩponã manũ. Ad mille siquidem & amplius tanti auctoris loca deprauata emendaui sicq; exposui ut cãdidissimus simul & facillimus omnibus sit futurus. Cal. Ego etiã ĩscripsi cõmẽtaria in Quintilia-

num. Raph. Heri furtum prodidisti: cum te profitente Omnibono ea excepisse collegisseq; fueris professus. Quod si aliquid tibi gloriæ comparare cupis: in Macaronea nōdum cuiq̄ exposita commentaria scribas. Sic enim aliorum labores uigiliasq; tibi uendicare non uideberis: id quod in heautō timorumeno Terentii fecisse ifamaris: quæ nāq; tum a Guerrino Veronensi tum ab Omnibono Vincentino ī illius comædiæ enarrationem: excogitata fuere: confudisse ac tibi ipudētissime ascripsisse pdicaris. Cal. ego nō possum amplius loqui dolore oris: quem patior. Raph. Laborasne adhuc uitio oris? Cal. Maximo certe. Raph. Nunq̄ eo: mihi crede: liberaberis. Semper enim maledicus eris. Sēper uitiose loqueris. nec unq̄ artis oratoriæ finem: siue illud sit persuadere: siue quod uerius est: benedicere: assequeris. Cal. Tu semp nugis abūndas. Ego nescio dicere tot uerba: sed facio iudicem istum doctorem. qui uideat si Vallensis dicit ea quæ ego dicebam. Ecce uobis relinquo hunc Q. uinternionē Vallensis. Me oportet ire domum. R. Fac oīno cras ad audiēdam redeas sn̄iam. Ac postridie quidem in disputationem reuerti noluit: quod diceret sibi nō esse hono[illegible] mecū de litteris disceptare. Me uero elegātias Vallæ manu [illegible]ptas attulisse acceperat: in qbus sic affectatione erat scriptum: ut ego dixeram esse legen. Sed quo in me aliquid mali: quæ est hoīs natura: machinaretur: quēdam Vngarum iuuenem scholasticum subornauit: qui a me peteret: ut & quādam edifficilioribus ad Atticum Ciceronis epistolā & quēdam Fabii locū sic puerse qdem ab ipso lectum atq; expositum: ut Fabius in solœcismū cōiiciat: enodarē. Sic: n. illud de accētibus pceptū ut ē a librariis deprauatum confudit. Præterea nunq̄ eadem flexa & acuta: quia eadem flexa & acuta Vtiq; neutra cludit Vocem latinam. Ego uero cum Vngaro me aperte temptanti tandē psuasissē: ut mihi inuicē suarꝝ aliqd pecūiarꝝ exponeret: iāq; aureus nūmus depositus eēt: rcepi me qdē Fabii locū stati expositurꝝ: ac luce clarius oñsurꝝ grāde flagitiū ab isto calfurnio ibi fuisse admissū. Eplām āt qd & cognitu eēt pulchra & lōgior ī idigeret expōe: ī phōꝝ auditorio publice enarraturꝝ

Locum igitur Fabii cum exponere coepissem: Calfurniumque ob ambulantem, sui erroris iudicem: nihil dum insidiarum subesse putans constituissem: ecce quidam scelesti ab isto Bestia truculentissimo immissi: id quod euentu fuit deprahensum: me ita coeperunt interpellare: ut Paulum abfuerit: quin strictis pugionibus fuerim cōfectus. Famulus certe istius Bestiæ ac potius quorū dam uincentinorum: quorum est pedagogus: Bernardinum Viridem iuuenem sane studiosum: de tā atroci iniuria mihi illata conquerentem: citra ullam loci disputationibus dedicati rationem stricto ense percussit. Ex qua quidem re facile unicuique patere potest: Bestiam istum ab omni ciuilitate humanitateque ac disciplina esse alienum dignumque qui in aliquam desertarum insularum: ne humanam societatem: ac studiorum præsertim amoenitates infestet: primo quoque tempore deportetur.

RAPAEL REGIVS SIGISMVNDO VNGARO SALVTEM.

q

Væ superiore hyeme a Calfurnio quodam bestia subornatus uel proposito aureo nūmo postulasti: ut tibi exponerem: idcirco in hunc usq; diem distuli enarrāda: quod Calfurnius iste cuius fœdissimos errores ī Academia dissemīnatos rephendebam: cum argumentis stulticias suas non solum tutari non posset: uerum in dies quoq; magis magisq; rudis & imperitus depræhenderetur: ad arma cōfugit: ac flagitiosissimos quosdam e suis immisit: qui me pugionibus aggrederetur. Istud uero mihi ab omni ciuilitate nō modo a studiis humanioribus: ita uisum est alienum: ut istū ad naturam ferarum proxime accedere meritoq; bestiam cognominari cœptum ab omnibus: quibus id notum est: iudicari mihi persuadeam. Quid enim magis ab homine studia p̄sertim humaniora profitenti ab horrere censendum est: quā cū a quo modeste ciuiliterq; ac ex Academiæ more: grauiter inter profitendum errasse coarguaris: non conuitiis [illegible]do ac mille contumeliis: Verū ensibus pugionibusq; ēt im[illegible]aris: cū rareq; ut quibus ipse flagitiis totus sis perditus: aliis in auditoriorum parietibus ascribantur? Quanquam autem uel hæc sola clarissimo omnibus possunt esse argumēto: istum ab omni humanitate: siue pro eruditione atq; doctrina: accipiatur: siue pro eo amore: quo homini homo conciliatur: prorsus eē alienum: ex enarratione tamen eius quoq; loci Quintiliani: quem mihi istius impulsu proposuisti exponendum: facile constabit istū esse uanissimū simul & arrogātissimū nebulonem: qui & incognita pro cognitis habeat: & ea pfiteatur quæ non pcipit: & errores quibus puerorum mentes implicat: armis quoq; tutari pulchrum putet. Id uero quo facilius intelligatur: locus ipse Fabii: ut est te asserente ab isto Bestia lectus: primū describat: deinde ut fuit expositus: referat. Veraq; eius expositio simul & epistolæ Ciceronis ad Atticum subiciatur.

Sic igit in primo: ubi de accentibus agit Fabius: fere in exē plaribus ē descriptū. Præterea nūq̄ eadē flexa & acuta: qa eadē flexa & acuta utiq; neutra cludet uocē latinā. Hoc Fabii p̄ceptū sic Bestia iste & legit & exposuit: Vt Fabius ipse ī māifestariū solœcismum incidisse cōuincatur. Nā ut omittā: quod illius & copulæ loco ex præpositionē rectius sensus perspicuitati conuenire non aīaduertit: ea certe quæ nulla rōne copulari possunt: cōnectenda putauit. Illa enim oī sublata distinctione sic confudit. Quia eadem flexa et acuta utiq; neutra cludet uocē latinam: ut in unū sensu; cōfūdēda eē affirmarit: cum nisi duo sint: & inepta ratio uideatur: & a solœcismo Fabius defendi non possit. Cum. n. uelit ostendere Fabius in eadem uoce nunq̄ acutam simul & flexam reperiri: minus apta uti ratiōe uideretur: cum nihil ad propositum faciat: si neq; flexa neq; acuta uox latia nō cludit. Lōge igit aliam assignat Fabius rōnē apte id qd' ꝓposuit demōstrantē. Nūq̄. n. eadem uox flexa & acuta idcirco ē inqt: quia eadem flexa ex acuta cōstat: quod qdē uerbū idcirco Fabius p̄termisit: qd' facile subaudiri pōt. Circūflexū nāq; accētū ex acuto & graui constare potius [illegible]: q̄ ut sit exponēdum. Neq; inficior & quoq; posse legi [illegible] iā ponat, atq; ē uerbū subaudiat: ut ītelligāus eandē flexā et acutā eē. Si. n. flexa ex acuta grauiq; cōstat: nimirū ī flexa erit acuta. Sed si ex legat: magis pspicuus uidet eē stilus. ut ītelligat flexa ex acuta quoq; cōstare. Cæterū siue ex siue & legat: ita ē distinguēdū: ut illd aduerbiū utiq; seqntis sēsus sit ītiū. hoc mō. Vtiq; neutra cludet uocē latinā. Quod si ī unū cōfūdāt sēsū: a solœcismo Fabius defēdi n̄ pōt. Neutra. n. nomē qd ex grāmatica rōe ac loqndi cōsuetudie aut gtō aut ablatiuo copulat: citra solœcismi fœditatē cū ntīs illis eadem flexa & acura neq̄q̄ cōnecti pōt. Vt. n. rcte elegāterq; dr: Neutra harū uocū cludit uocē latinā: sic barbare diceret neutra eadē flexa & acuta cludet uocē latinā. Rustica certe nō mō barbara huiusmōi orō eēt. Huc accedit: qd illa pticula utiq; n̄ mediū sꝫ aut primū aut scdꝫ ī orōe locū sortiri cōsueuit. q̄re ne Fabius Quintilianus alterū latīæ līguæ specimē: loqndi rōnē ignorasse manifestosq; in solœcisnos incidisse coarguatur: ita distinguamus: ut illa quidem, Quia eadem flexa ex acuta: ra/

tio superioris praecepti intelligatur. Hoc uero . Vtiq; neutra cludet uocem latinam: aliud praeceptum esse cognoscatur. Sic enim & sensus perspicui erunt: nec Fabius rustice barbareq; scripsisse coarguetur. Quod quidem flagitum ab eo depelli non potest: sit ita legatur: ut iste Bestia putauit esse confundendum. Hinc uero manifeste tibi loquere potest: quatis erroribus auditorum suorum mentes Bestia iste implicet: qui in iis quae ad gramaticam spectant: quaeq; ne mediocriter quidem doctis sunt ignota: tam pueriliter turpiterq; labat. Ego certe uel grandi pignore deposito contenderim cetum & amplius Fabii loca: cum secundum nondum praelegerit librum aut peruerse exposita: aut corrupte: ut sunt a librariis deprauata: fuisse lecta. Quod si mihi singulos aureos nummos p singulis deprauationibus: proponere animnm induceres: facile id reipsa comprobarem. Sed iam ad eius epistolae enarrationem transeamus: quam ut exponerem: istius opera potissimum efflagitasti: perinde acsi ego tanq alter Gorgias: de quacuq; re proposita me responsurum esse profiterer: ac non mihi satis esset: quae asseram tutari. Sed ut est arrogatissimus: quam ipse percipere non potest: aliis quoq; incognitam esse [illegible] Eam uero ego sic exponam ut quae obscuriora uidentur: sim enodaturus: ac quae corrupte uel tu uel ipse descripsit: emendaturus.

¶ Ad Atticu igitur ea scribitur epistola: q paucis ante diebus Roma profectus per litteras a Cicerone petierat: ut sibi aliqd de rebus urbanis pscriberet. Cui Cicero nondum quicq accidisse: ex quo ipse discessit: quod admonitione dignum uideatur. Quid tame de Tenediorum causa decreuerit senatus certiorem facit: ac quotidie se aliqd scripturum: etia si nihil noui acciderit pollicetur. Cludens autem epistolam cum Attico iocatur. Ac primus quidem eius epistole sensus ita est perspicuus: ut nihil expositionis indigere uideatur. Epistolam hac couicio efflagitaru t codicilli tui. Eius uero periodi cuius initium e. Nam res qdem ipsa: clausulam corrupte scripsisti: dabit: sicq; in exeplaribus fere legitur: sed nisi dabat: ut tepus sit nodum praeteritum: legatur: nihil recti sensus eliciet. Quod

uero. M. Tullius inquit epistolas interdum debere allucinari sic accipiamus: ut itelligamus de rebus leuibus negligēter loq. Nam allucinari proprie ē conniuētibus oculis aliqd contemplari: quod uerbum tamē ad animum quoq; transfertur. Allucinatur.n. quisqs aliquid aliter atq; est: accipit. Illud quoq; mēdose scripsisti. Teneidoꝝ igitur libertas securi tenedia pcisa ē. Sic aūt in exemplaribus quoq; fere legitur. Sed Tenediorum legēdum esse notius ē: q̄ ut sit dubitādum. Tenedii namq; populi fuere tenedum īsulam habitātes. Apud priscos uero nō securis modo Tenedia in prouerbio fuit. Verum homo quoq; Tenedius: p eo q truculēto foret aspectu. Nam Tenes rex: a quo & insula Tenedos fuit appellata: cum antea leucophrin uocaret: quod falso a nouerca fuit patri accusatus: lege cauit: ut carnifex securim in manu tenens: post accusatoris humeros staret: ac eū q falso quēq̄ accusasse foret dephēsus: e uestigio iudicis iussu pcuteret. Hinc igitur apud priscos securis Tenedia in puerbio fuit. Siue ut Aristoteles in Tenediorum ciuilitate inqt: quod rex Tenedius cum securi iudicans iniuria quēq̄ afficiētes illico interfici iubebāt. Alii quod rex idem [illegible] ut in adulterio dephēsis securi caput amputaretur. [illegible]od qdem in filio quoq; obseruasse dr. Vnde in numismatum altero qdem latere securis: in altero duæ facies ex eodem collo pdeuntes uidebant. Aliæ quoq; de securi Tenedia afferunt rōnes. Sed prima mihi oīum uerisimillima uidetur Facete igitur Cicero simul & erudite libertatem Tenediorū securi Tenedia pcisam fuisse ait: hoc ē penitus sublatam: ut qui securi tenedia fuissent pcussi. Nam Tenedii cum antea liberi essēt suisq; uiuerēt legibus: senatus decreto ea sunt libertate priuati: q̄uis & Ciceronis & Calsidii & Bibuli & fauonii patrocinio fuerint usi. Significat aūt Cicero Atticū quoq; Tenediis affuisse cū inqt. De te magis ab Sipilo mētio ē honorifica facta: cū te diceret postulatōi Sexti Pāsæ rstitisse. Sipilus qdē iste Vnus e legatis tenedioꝝ fuisse ur. Pāsa uero tenediorū accusator. Corrupte āt honorifica & dicerēt: ut fere i exēplaribus legit scripsisti: cū & honorifice & diceret Vnitatis

numero sit legendum. Reliqua illius epistolæ ita sunt aperta ut nulla indigeant enarratione: nisi forte dubitas quid sibi uelit Cicero cum inquit. Lucretii poemata: Vt scribis: ita sunt multis luminibus ingenii: multæ tamen artis. Ac huic quidem sensui aliquid deesse uidetur. Illa nanque coniunctio tamen superiori sensui: ut solet non aduersatur. Quare negandi aduerbium facile contenderim ascribendum: quanuis exemplaria refragétur: ut hoc mõ legatur. Lucretii poemata ita sunt multis luminibus ingenii: nõ multe tñ artis. Vt itelligamus Lucretium ingenio multum: arte uero parū ualuisse. Id qđ de Ennio Ouidius ait: Ennius igenio maximus: arte rudis. Lucretius nanq: naturalẽ philosophiã carminibus est cõplexus Empedoclis siculi imitatione. Nam & ipse de eadem re apud Græcos carminibus scripsit: Cuius opus a Salustio e Græco in latinam linguam interpretatum indignum putat: quod ab Attico legatur. Sic enim epistolam cludit. Sed cũ ueneris Virum te putabo. Si Salustii empedoclea legeris hoiem non putabo. Scite uero ac lepide Cicero uiri & Hominis differentiam significauit. Homo nanq: dicitur Quisquis humana est facie. Vir aũt non omnis: sed dũtaxat. Qui u[illegible]te prædit us est: appellatur. Siquid de reliquis dubitaueris [illegible]us epistolæ: me locis tibi recipio omnia enarratu[illegible]: Vale. Paduæ sexto calendas Iulias. Mcccclxxxviiii.

Laus Deo Finis.

Si quid forte litterarum imutatione: transpositione: inuersione: omissione offenderis studiose lector: id nõ ulli negligẽtiæ: sed correctionis difficultati ascribas: qñ nihil uerborum prætermissum esse depræhendis: rogat Gulielmus Tridinensis cognomento Anima mia: cuius opera hoc opusculum Venetiis fuit descriptum Principe Augustino Barbadico decimo Calendas Iunias. Mcccclxxxx.

Deprauationũ i hoc libello admissaꝝ correctiões Niserere ꝑ inserere in scda charta. Epistole huic inserere audeo
Vlebat ꝑ uolebat. q̄ uolebat existimari. in. iii.
Aut ꝑ ait. Ac seruos esse ait: & dicā ꝑ dicat: aliquid de tuis rebus gestis dicat in. iiii.
lua ꝑ uia & fulgerat ꝑ fulgurat & satyrus ꝑ satyris: & quæq; ꝑ quoq;. in. v.
De erudi pro detrudi & lenimanta pro lenimenta & fidricia ꝑ fiducia in. vi.
Acutores pro auctores in. vii.
Ait frices pro artifices & aoctori pro auctori in. ix.
Dictores pro doctiores in. x.
Conuiciisq; pro conuiciis sine illaq; copula in. xii.
Deiudicare pro diiudicare in. xiii.
Satyri pro satyræ in. xiiii.
Vt ꝑ ubi i. xv. Scalpũt ubi itima uersu. & numerus ꝑ numeris
Ferue ꝑ feruecat in. xvi. Lector mihi feruecat aure
Ac ꝑ & depulsus pro depulsis: & sic qdem tibi ita uidetur pro sic tibi uidetur in. xix.
Videtur pro uideatur in. xx.
Exræ pro terre in. xxiii.
In. xxiiii. hæc quatuor uerba ita sunt impssa ut integra nõ uideantur. Lectionibus pollueres atq; infamares
Ductu pro ductus in. xxvi. Quo furore ductus
Desierit ꝑ desierat in. xxix.
Ingratissimum pro ingratissimus in. xxx.
Quiq; pro quoq; & doctissimis pro doctissimi: & deorauata ꝑ deprauata in. xxxiii.
Me locis pro locis me in ultima. Illius epistolæ locis: me tibi: & quæ sequuntur.

Coll. compl.

Auer